
Pázmány Law Working Papers
2026/3

SZABÓ MARCEL

A magyar devizahitelesek kálváriája – van-e még esély helyzetük és sorsuk javítására?

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Pázmány Péter Catholic University Budapest

<http://jak.ppke.hu>

<http://www.plwp.eu/>

ISSN: 2062-9648

A magyar devizahitelek kálváriája – van-e még esély helyzetük és sorsuk javítására?

Absztrakt

A tanulmány a magyar devizahiteles ügyek 2026-ban is nyitott jogi, társadalmi és jogállami problémáját vizsgálja. Kiindulópontja szerint a devizaalapú hitelezés nem pusztán egyes szerződési hibák összessége volt, hanem tömegesen alkalmazott, aszimmetrikus információs helyzetre épülő banki termék, amelyre a magyar jogalkotás és jogalkalmazás csak részleges, sokszor szerződésmentő logikájú választ adott. Az írás dogmatikailag különválasztja az árfolyamrész és az árfolyamkockázat kérdését: az árfolyamrészre vonatkozó jogszabályi helyettesítés az uniós jog alapján csak akkor fogadható el, ha nem válik automatikus, a bírói mérlegelést és a fogyasztói autonómiát kiüresítő megoldássá; az árfolyamkockázati kikötés pedig önálló vizsgálatot igényel, amelynek mércéje az, hogy a fogyasztó a szerződéskötéskor képes volt-e a potenciálisan súlyos gazdasági következmények valós felmérésére. A tanulmány a 93/13/EGK irányelv és az Európai Unió Bíróságának devizahiteles ítélkezési gyakorlata – különösen a Kásler, Dziubak, C-19/20., C-705/21. és C-630/23. ügyek – alapján bemutatja az uniós fogyasztóvédelmi mérce 2020 utáni kiteljesedését, majd e mércéhez viszonyítja a magyar DH-törvényekre, a forintosításra, a hatályossá és érvényessé nyilvánításra, valamint a 10/2025. JEH-re épülő magyar megoldásokat. A lengyel jogfejlődés összehasonlító elemzése azt mutatja, hogy ugyanazon uniós minimumok mellett is lehetséges a fogyasztói restitúciót és az elrettentő hatást következetesebben érvényesítő bírói gyakorlat. Az írás következtetése szerint a magyar rendszerben az érvénytelenségi kifogásnak a végrehajtási szakaszban sem szabad elveszítene jelentőségét, a jogerő tisztelete mellett pedig célzott, időben korlátozott korrekciós eszközök – így átlátható elszámolási szabályok, végrehajtási moratórium, rendkívüli perújítási lehetőség, kompenzációs mechanizmus és erősebb kollektív jogérvényesítés – teremthetnének valódi jogvédelmet.

Hivatkozott jogszabályhelyek és döntések: 93/13/EGK irányelv; 2014. évi XXXVIII. törvény; 2014. évi XL. törvény; 2014. évi LXXVII. törvény; C-26/13. számú ügy; C-186/16. számú ügy; C-51/17. számú ügy; C-260/18. számú ügy; C-19/20. számú ügy; C-932/19. számú ügy; C-705/21. számú ügy; C-630/23. számú ügy; C-6/22. számú ügy; C-520/21. számú ügy; C-140/22. számú ügy; C-28/22. számú ügy; C-565/23. számú ügy

Tárgyszavak: devizahitelek; tisztességtelen szerződési feltételek; árfolyamrész; árfolyamkockázat; uniós fogyasztóvédelmi jog; DH-törvények; forintosítás; 10/2025. JEH; végrehajtási eljárás; perújítás; állami felelősség; in integrum restitutio; kollektív jogérvényesítés

1. Bevezetés

A kézirat elkészítését követően, 2026. május 21. napján benyújtásra került a T/52. számú, az „Egyes tisztességtelen fogyasztói szerződések jogkövetkezményeit rendező törvények felülvizsgálata érdekében az érintett folyamatban lévő eljárások kezeléséről” címet viselő törvényjavaslat, melyhez hasonló eszközt a tanulmány 8.3.1. pontja is javasol

Bár jelenleg már „csak” néhány ezer devizahiteles ügyben folyik peres eljárás, a végrehajtási eljárások száma – amelyek döntő többsége devizahiteles szerződésekhez kötődik – továbbra is sok tízezres nagyságrendű. Ezek az eljárások közvetlenül vezetnek **családok teljes egzisztenciális ellehetetlenüléséhez, lakhatásuk elvesztéséhez és társadalmi leszakadásához**. A kérdés ezért **nem pusztán polgári jogi vagy fogyasztóvédelmi probléma, hanem alkotmányos** és – az uniós joggal való összefüggés miatt – szupranacionális jelentőségű is.

A devizahiteles ügyek különleges jellemzője, hogy egyszerre vannak jelen bennük magánjogi, fogyasztóvédelmi, eljárásjogi és alkotmányjogi dimenziók. A szerződéses egyensúly megbomlása nem egyedi hibák sorozataként, hanem piaci modellként jelent meg: standardizált szerződések, aszimmetrikus információs helyzet, technikai nyelven megjelenített kockázathelyezés és korlátozott bírói korrekció mellett. E körülmények miatt **a vita nem szűkíthető arra, hogy egy-egy adós mit írt alá**, hanem arra a kérdésre irányul, hogy a jogrendszer milyen minőségben tudta védeni a szerződéses gyengébb felet. A tanulmány módszeresen különválasztja a normatív (mit követel az uniós jog), a leíró (mit tett a magyar jogalkotó és jogalkalmazó) és a jogpolitikai (mit kellene tenni 2026-ban) szinteket.

A devizahiteles probléma sajátossága abban áll, hogy egyszerre több jogterület metszéspontján helyezkedik el. Egyszerre van jelen benne a szerződési szabadság és a fogyasztóvédelem feszültsége, a magánjogi érvénytelenség és az eljárásjogi jogvédelem összefüggése, a jogerő és az uniós jog elsőbbsége közötti érzékeny egyensúly, valamint a jogbiztonság és az igazságosság klasszikus dilemmája. A vita ezért nem szűkíthető arra az egyszerű kérdésre, hogy az adós formálisan mit írt alá, hanem arra irányul, hogy **a jogrendszer képes volt-e érdemben védeni a szerződéses viszony strukturálisan gyengébb szereplőjét**.

A tanulmány négy fő kérdésre keres választ. *Először*: mit követel pontosan a 93/13/EGK irányelv és az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlata az árfolyamrész és az árfolyamkockázat tekintetében? *Másodszor*: milyen pontokon marad el a magyar bírói gyakorlat ettől a mércétől? *Harmadszor*: milyen tanulságokkal szolgál a lengyel jogfejlődés? *Negyedszer*: milyen bírói és jogalkotási eszközök állhatnak rendelkezésre 2026-ban a helyzet korrekciójára? A tanulmány érvelése szerint a devizahiteles vita következő szakaszában már **nem pusztán a múlt értelmezéséről, hanem a jogállami helyreállítás intézményi formáiról kell beszélni**.

2. A devizahitelezés modellje és társadalmi súlya

2.1. Történeti háttér és szerződéses sajátosságok

A devizahitelek helyzete **egy hibás banki termék tömeges alkalmazására vezethető vissza**. E konstrukciók központi eleme az volt, hogy **a forint-euró, illetve forint-svájci frank árfolyamok változásának kockázatát teljes egészében a fogyasztókra telepítették**. A konstrukció történeti háttere jól ismert: az 1998 és 2002 közötti időszakban a kormányzat támogatásával kedvezményes forintalapú lakáshitelek voltak elérhetők, ám e támogatási rendszer 2002 után megszűnt. A piacon maradó, magas kamatozású forinthitelek helyett a bankok – kormányzati ösztönzés hiányában is – olyan konstrukciókat kezdtek kínálni, amelyek látszólag alacsonyabb törlesztőrészletet ígértek.

A „devizahitel” elnevezés azonban már önmagában is megtévesztő volt. A fogyasztók ténylegesen soha nem kaptak sem svájci frankot, sem eurót: a folyósítás forintban történt, a deviza pusztán elszámolási egységként jelent meg a banki nyilvántartásokban. A bank a forintösszeget saját maga által meghatározott eladási árfolyamon „váltotta át” devizára, majd a törlesztéskor – ismét kizárólag forintfizetés mellett – a saját maga által meghatározott vételi árfolyamon számolt el.

E konstrukció közgazdasági háttéréhez hozzátartozik az a tény is, hogy **a modern bankrendszerben a hitelezés maga pénzteremtési aktus**. A bank nem feltétlenül előzetesen meglévő betéteket „ad tovább”, hanem a hitelszerződés megkötésével egyidejűleg új bankpénzt hoz létre. A kereskedelmi bankok új hitelek nyújtásával teremtenek pénzt bankbetétek formájában.

A Bank of England pénzügyi elemző igazgatóságának munkatársai Michael McLeay, Amar Radia and Ryland Thomas a Bank honlapján megjelent írásukban megállapítják: *„Amikor egy bank hitelt nyújt, például valakinek, aki jelzáloghitelt vesz fel házvásárlásra, általában nem úgy teszi, hogy több ezer font értékű bankjegyet ad neki. Ehelyett a jelzáloghitel összegének megfelelő bankbetétet ír jóvá a bankszámláján. Ekkor új pénz keletkezik. Emiatt egyes közgazdászok „töltőtollpénznek” nevezik a bankbetéteket, amelyek a bankárok tollvonásaira jönnek létre, amikor jóváhagyják a hiteleket.”*¹ Yuval Noah Harrari ismert izraeli történész az információról, mint az igazság nyersanyagáról írt Nexus című könyvében hangsúlyozta: *„A pénzügyi rendszert már ma is csak az emberiség töredéke érti igazán. Az OECD 2016-os felmérése arra jutott, hogy az emberek többségének olyan egyszerű pénzügyi fogalmak megértése is gondot okoz, mint a kamatos kamat. A brit parlament képviselői – a világ egyik legfontosabb pénzügyi csomópontjának szabályozói – körében végzett 2014-es felmérés szerint a honatyáknak pusztán 12 százaléka értette pontosan, hogy*

---

¹ Michael McLeay – Amar Radia – Ryland Thomas: Money creation in the modern economy. Bank of England Quarterly Bulletin, 2014 Q1, 14–27. o.; Bank of England, Quarterly Bulletin 2014 Q1.

új pénz keletkezik akkor, ha egy bank hitelt ad. Ez a modern pénzügyi rendszer egyik alapelve.”²

Vajon a magyar honatyák hány százaléka volt tisztában ezekkel a kérdésekkel, amikor a devizahiteles szerződésekbe törvényi úton beleszóltak? Ez különösen hangsúlyossá teszi azt a kérdést, hogy **mennyiben tekinthető jóhiszeműnek egy olyan konstrukció, amelyben a bank az általa teremtett pénz visszafizetésének teljes árfolyamkockázatát a fogyasztóra hárítja. A konstrukció erkölcsi súlyát az adja, hogy a szakmai tudás a banki oldalon koncentrált, miközben a kockázat teljes társadalmi terhe az adós családokra nehezedett.**

A konstrukció torzítását növelte, hogy **a fogyasztó számára látszólag alacsonyabb törlesztőrészlet rövid távú előnye elfedte a hosszú távú, nemlineáris kockázatot.** A szerződésekben a kockázathelyezés nem szimmetrikus alku eredménye volt, hanem olyan általános szerződési feltételekben jelent meg, amelyek tartalmát az adós valójában nem tudta befolyásolni. Ilyen helyzetben a transzparencia követelménye különös súlyt kap: **a banknak nem elegendő általánosságban tájékoztatni az árfolyamváltozás lehetőségéről,** hanem a reális pénzügyi következményeket is bemutatatható módon kell (kellett volna) ismertetnie.

A rendszer két eleme különös jelentőségű. Az egyik az *árfolyamrész*, vagyis az a banki gyakorlat, amely a folyósításkor és a törlesztéskor eltérő árfolyamot alkalmazott, így további költséget épített a szerződésbe. A másik az *árfolyamkockázat*, amely a forint és az adott deviza közötti árfolyamváltozás terheit a fogyasztóra hárította. E két elem azonban dogmatikailag nem azonos. Az árfolyamrész a szerződéses egyensúlyt torzító elszámolási mechanizmus, míg az árfolyamkockázat a szerződés lényegi gazdasági tartalmához tartozó kockázattelepítési klauzula.

A devizahiteles probléma tehát nem kizárólag egyes klauzulák tisztességtelenségének kérdése, hanem egy olyan tömeges szerződéses modell problémája, amelyben **a kockázattelepítés, a tájékoztatás és a jogkövetkezmények rendszerszinten sérthették a fogyasztóvédelmi minimumot.**

2.2. Nemzetközi kitekintés és a magyar modell sajátosságai

A devizahitelezés nem kizárólag magyar jelenség volt: Romániában, Lengyelországban, Szlovákiában és Csehországban is megjelent. Lényeges különbség azonban, hogy **e konstrukciók aránya és volumene Magyarországon nagyságrendekkel nagyobb volt,** és így társadalmi hatásuk is súlyosabbnak bizonyult. Ennek megfelelően más közép-kelet-

---

² Yuval Noah Harari: Nexus. Az információs hálózatok rövid története a kőkorszaktól az MI-ig. Budapest, Central Kiadói Csoport, 2024, 294. o.

európai országokban a devizahitelek helyzetének rendezése is korábban és – számos esetben – a fogyasztók számára kedvezőbb módon valósult meg.

Közép-Európában a devizaalapú hitelezés több országban is jelen volt, de a magyar piacot különösen sebezhetővé tette a nagy volumen, a háztartási eladósodás szerkezete és a szabályozási reakció időzítése. A svájci frank 2015. január utáni erősödése regionális sokk volt, de ennek terhei tagállamonként különbözően jelentek meg aszerint, hogy a nemzeti jog mennyire hagyta érvényesülni az uniós fogyasztóvédelmi standardokat.³

A komparatív kép tanulsága már itt kirajzolódik: **ugyanazon uniós normák mellett is nagyon különböző eredményre vezethet**, ha a nemzeti jogalkalmazás a szerződés „megmentését” tekinti elsődleges célnak, vagy ezzel szemben az egyensúly helyreállítását és a visszatartó hatást helyezi előtérbe.

3. Az uniós fogyasztóvédelmi mérce

3.1. A 93/13/EGK irányelv logikája és az Európai Unió Bíróságának alapelvei

A devizahiteles szerződések tekintetében az európai jog legfontosabb alapja a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló 93/13/EGK irányelv, valamint az Európai Unió Bíróságának erre épülő, fokozatosan szigorodó ítélkezési gyakorlata. Az irányelv célja nem pusztán az egyes fogyasztók egyedi védelme, hanem egy olyan magas szintű fogyasztóvédelmi minimum biztosítása, amely visszatartó erővel bír a tisztességtelen szerződéses gyakorlatokkal szemben, és amelynek érvényesülése nem tehető függővé a nemzeti jogrendszerek sajátosságaitól.⁴

Az Európai Unió Bírósága következetes gyakorlata szerint az irányelv központi tétele, hogy a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződéses egyensúly strukturálisan megbomlik akkor, amikor a vállalkozás – jelen esetben a hitelintézet – egyoldalúan határozza meg a szerződés lényeges elemeit, miközben a fogyasztó tényleges tárgyalási pozícióval nem rendelkezik. A devizahiteles szerződések tipikusan ilyen konstrukciók voltak: tömegtermékek, előre megfogalmazott általános szerződési feltételekkel, amelyek tartalmát a fogyasztók érdemben nem befolyásolhatták.

Az uniós jogi keret a jelen tanulmány szempontjából két közvetlen követelményt emel ki. *Egyfelől*, az árfolyamrészre adott jogalkotói helyettesítés

---

³ A svájci frank 2015. január 15-i árfolyam-sokkja kapcsán lásd: Swiss National Bank, Discontinuation of the minimum exchange rate and lowering of the interest rate to -0.75%, press release, 15 January 2015; a régiós frankhitel-problémáról: European Parliamentary Research Service, Unfair terms in Swiss franc loans, PE 689.361, 2021.

⁴ A Tanács 93/13/EGK irányelve (1993. április 5.) a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről, HL L 95., 1993.4.21., 29–34. o.; különösen 3., 4., 6. és 7. cikk.

csak akkor fogadható el, ha **nem válik minden ügyben kötelező, automatikus megoldássá. Másfelől, az árfolyamkockázati kikötés önálló vizsgálata nem veszíthető el** amiatt, hogy a tagállam az árfolyamrésre adott valamilyen normatív választ.

3.2. Az árfolyamrés, az árfolyamkockázat és az *in integrum restitutio* uniós jogi összefüggései

3.2.1. A probléma pontos elhatárolása: az árfolyamrés nem azonos az árfolyamkockázattal

A devizahiteles szerződések uniós jogi megítélése csak akkor írható le koherensen, ha az elemzés következetesen elválasztja egymástól az árfolyamrészt és az árfolyamkockázatot. A két probléma egymással összefügg, de dogmatikailag nem azonos. Az árfolyamrés tipikusan azt a szerződéses mechanizmust jelöli, amely a folyósításkor és a törlesztéskor alkalmazott eltérő banki árfolyamokból eredően többletterhet telepít a fogyasztóra. Az árfolyamkockázat ezzel szemben azt a lényegileg más kérdést veti fel, hogy a szerződés teljes futamideje alatt ki viseli a devizaárfolyam változásából fakadó gazdasági kockázatot, és a fogyasztó e kockázat vállalásáról milyen jogi és gazdasági értelemben tájékozott döntést hozhatott.

A jelen tanulmány szempontjából ezért az uniós jogi keret három egymásra épülő követelményt emel ki. *Először*, az árfolyamrésre adott jogalkotói helyettesítés csak akkor fogadható el, ha nem válik minden ügyben kötelező, automatikus szerződésmentő megoldássá. *Másodszor*, attól, hogy az árfolyamrészt a jogalkotó eltávolította vagy helyettesítette, **a szerződés még nem „gyógyult meg” teljes egészében**; az árfolyamkockázati kikötés önálló uniós jogi vizsgálata továbbra sem mellőzhető. *Harmadszor*, **az árfolyamkockázat vizsgálata nem szűkíthető le arra a formális kérdésre, hogy a fogyasztó elvontan tudhatta-e, hogy az árfolyam változhat. A bíróságnak azt is vizsgálnia kell, hogy a ténylegesen a fogyasztóra telepített kockázat a szerződés gazdasági szerkezetében olyan mértékű és olyan egyoldalú-e, amely a 93/13/EGK irányelv anyagi védelmi céljával már nem egyeztethető össze.**⁵

Az Európai Unió Bírósága nem azt mondja, hogy az uniós fogyasztóvédelmi jogba ütköző, ezért érvénytelen árfolyamrésre vonatkozó kikötést soha nem lehet törvénnyel helyettesíteni. A döntő tétel inkább az, hogy **a jogalkotó nem veheti el a bírótól az egyedi ügyben szükséges mérlegelés jogát.**

---

⁵ 93/13/EGK tanácsi irányelv 6. cikk (1) bekezdés és 7. cikk (1) bekezdés.

3.2.2. Az árfolyamrés: érvénytelen kikötés, kivételes helyettesítés, bírói mérlegelés

Az árfolyamrésre vonatkozó kikötés tisztességtelensége esetén az uniós jog főszabálya világos: **a tisztességtelen szerződési feltétel nem köti a fogyasztót**, a nemzeti bíróság pedig nem írhatja át szabadon a feltétel tartalmát. A 93/13/EGK irányelv 6. cikk (1) bekezdése és 7. cikk (1) bekezdése mögött álló elrettentő hatás éppen azt követeli meg, hogy az eladó vagy szolgáltató ne számíthasson arra: a tisztességtelen kikötésből eredő kockázatot **a bíróság utólag, a szerződés megmentése érdekében semlegesíti.**⁶

Az Európai Unió Bírósága ugyanakkor a *Kásler* ügyben elvi szinten elfogadta, hogy az árfolyamrésre vonatkozó tisztességtelen kikötés kivételesen helyettesíthető lehet nemzeti jogszabályi rendelkezéssel, például az MNB középárfolyamával, ha ezzel elkerülhető a szerződés teljes megsemmisítése, és ez a fogyasztó érdekét szolgálja.⁷ A döntésből azonban nem az következik, hogy a tagállam minden devizahiteles szerződésre automatikusan kijelölheti a szerződés fennmaradásához vezető jogkövetkezményt. A *Kásler* ítélet megengedő része csak kivételt alapoz meg, **nem általános felhatalmazást az egyedi bírói mérlegelés kikapcsolására.** Ennek lényege tömören a következőképpen foglalható össze: *Ha a jogalkotó minden szerződésre automatikusan előírja a helyettesítést, vizsgálat nélkül, kivétel lehetősége nélkül, akkor ez nem a 93/13 irányelv logikája szerint működik, és így nincs összhangban az uniós joggal.*⁸

Az árfolyamrés jogszabályi rendelkezéssel történő helyettesítése csak akkor fér össze az irányelvvél, ha a tagállami bíró továbbra is vizsgál(hat)ja, hogy az adott ügyben a szerződés fennmaradása valóban a fogyasztó érdekeit szolgálja-e, illetve helyreállítható-e az a jogi és ténybeli helyzet, amelyben a fogyasztó a tisztességtelen kikötés hiányában lett volna. A C-19/20. számú *I. W. és R. W. kontra Bank BPH* ügy ennek a mércének a szempontjából különösen fontos: a jogszabályi helyettesítés csak akkor fogadható el, ha „nem zárja ki az egyedi körülmények érdemi bírói vizsgálatát”, és lehetővé teszi annak megállapítását, hogy a fogyasztó helyzete valóban helyreállt-e.⁹

A bírói mérlegelésnek tehát valósnak, nem látszólagosnak kell lennie. Nem elegendő, hogy a nemzeti jog elméletileg ismeri a semmisség lehetőségét, ha a jogalkalmazási rendszer ténylegesen a szerződés fennmaradását teszi az egyetlen életszerű eredménnyé. *Az EUB szerint nem*

⁶ 93/13/EGK irányelv 6. cikk (1) bekezdés és 7. cikk (1) bekezdés; C-618/10, Banco Español de Crédito SA, ECLI:EU:C:2012:349, 68–73. pont.

⁷ C-26/13, Kásler Árpád és Káslerné Rábai Hajnalka kontra OTP Jelzálogbank Zrt., ECLI:EU:C:2014:282, különösen 77–84. és 80–84. pont.

⁸ Összegző szerzői tétel; alapja különösen: C-26/13, Kásler Árpád és Káslerné Rábai Hajnalka kontra OTP Jelzálogbank Zrt., ECLI:EU:C:2014:282, 80–84. pont; C-19/20, I. W. és R. W. kontra Bank BPH S.A., ECLI:EU:C:2021:341, 84. pont; C-932/19, JZ kontra OTP Jelzálogbank Zrt. és társai, ECLI:EU:C:2021:673, 44–51. pont.

⁹ C-19/20, I. W. és R. W. kontra Bank BPH S.A., ECLI:EU:C:2021:341, különösen 42–47., 53–57. és 84. pont.

*elég elméletben biztosítani a semmisséget. Valós, alkalmazható lehetőségnek kell lennie. Ha a törvény a teljes semmisséget olyan feltételekhez köti, amelyek gyakorlatilag nem teljesíthetők, akkor megszűnik az elrettentő hatás: **a bank kockázatmentesen alkalmazhatott tisztességtelen feltételt.***¹⁰

Ebből következően az árfolyamrés körében a jogalkotói helyettesítés nem önmagában kifogásolható. Az válik problematikussá, ha a helyettesítés automatikus, kivételt nem tűrő, és kizárja annak vizsgálatát, hogy **a teljes szerződés érvénytelensége – a fogyasztó megfelelő tájékoztatása és kifejezett akarata mellett – jobban szolgálná-e a 93/13 irányelv védelmi célját.**

3.3. A fogyasztói autonómia: a bíróság nem kényszerítheti rá a szerződés fennmaradását a tájékoztatott fogyasztóra

A szerződés teljes érvénytelenségének kérdése nem pusztán technikai érvénytelenségi következmény. A 93/13 irányelv rendszerében a fogyasztói autonómia azt is jelenti, hogy a fogyasztó – a bíróság objektív és kimerítő tájékoztatását követően – dönthet úgy: nem kívánja a tisztességtelen kikötés elhagyásával vagy helyettesítésével fenntartott szerződés előnyeit, hanem a teljes szerződés érvénytelenségéhez fűződő jogkövetkezményeket választja.

E ponton a C-6/22. számú *M. B. és társai* ügy különösen fontos. A Bíróság ebben kimondta: ha a nemzeti bíróság objektív és kimerítő módon tájékoztatta a fogyasztót a szerződés érvénytelenné nyilvánításának jogkövetkezményeiről, valamint azokról a különösen káros gazdasági következményekről, amelyeket ez a fogyasztóra nézve előidézhet, akkor a bíróság nem utasíthatja el a szerződés érvénytelenné nyilvánítását, amennyiben azt a fogyasztó kifejezetten kéri.¹¹

A fogyasztói autonómia miatt **a szerződés fennmaradása nem kényszeríthető rá a fogyasztóra.** A bíróságnak a fogyasztó érdekeit kell feltárnia, de a tájékoztatott fogyasztó végső döntését nem írhatja felül egy absztrakt szerződésfenntartó logika alapján. **Másként: az állam és a bíróság nem döntheti el a fogyasztó helyett, hogy neki a banki szerződés megmentése volna a jobb.**

A devizahiteles szerződésekben ennek különös súlya van. A teljes érvénytelenség a fogyasztó számára azzal is járhat, hogy a teljes kölcsönadott összeg – a kölcsönös elszámolás szabályai szerint – esedékessé válik. Ez kétségtelenül súlyos következmény. Az uniós jogi logika mégsem abból indul ki, hogy a fogyasztót e kockázat miatt minden esetben meg kell védeni saját

---

¹⁰ Összegző szerzői tétel; alapja különösen: C-6/22, *M. B. és társai* kontra X S.A., ECLI:EU:C:2023:216, 43. és 45. pont; C-630/23, *ZH és KN* kontra AxFina Hungary Zrt., ECLI:EU:C:2025:302, 45. és 48. pont; C-565/23, *AF* kontra Cofidis Magyarországi Fióktelepe, ECLI:EU:C:2025:1023, 26–27. pont.

¹¹ C-6/22, *M. B. és társai* kontra X S.A., ECLI:EU:C:2023:216, különösen 42–45. pont.

kérelmétől. A bíróság feladata a tájékoztatás; a tájékoztatás alapján **a döntés joga azonban a fogyasztóé.**

3.4. Az árfolyamrész eltávolítása nem zárja le az árfolyamkockázat vizsgálatát

A magyar jogfejlődés egyik vitatható pontja abban ragadható meg, hogy **az árfolyamrészre adott egységes jogalkotói válasz a gyakorlatban sokszor a devizahiteles probléma egészének lezárásaként jelent meg.** Ez a megközelítés azonban összemosza az árfolyamrész és az árfolyamkockázat dogmatikailag eltérő kérdését.

Az árfolyamrészre vonatkozó kikötés jogszabályi helyettesítése legfeljebb egy tisztességtelen szerződési mechanizmusra adott részleges válasz. Nem következik belőle, hogy a szerződés árfolyamkockázati szerkezete is megfelel az uniós fogyasztóvédelmi mércének. A C-932/19. számú ítélet is csak *feltételesen* fogadta el a jogalkotói helyettesítést az árfolyamrész körében: azzal a feltétellel, hogy a bíróság ténylegesen meg tudja állapítani, helyreállt-e a fogyasztó azon jogi és ténybeli helyzete, amelyben a tisztességtelen kikötés hiányában lenne; ugyanakkor az árfolyamrészre adott jogalkotói válasz nem zárja ki az egyéb kikötések, így különösen az árfolyamkockázat önálló 93/13 szerinti vizsgálatát.¹²

A C-630/23. számú *AxFina Hungary* ítélet e szempontból a „DH1 mindent eldönt” típusú érvelés közvetlen cáfolataként olvasható. A döntés dogmatikai üzenete az, hogy **az árfolyamrész törvényi rendezése után is szükséges a szerződés árfolyamkockázati konstrukciójának teljeskörű bírói vizsgálata.** A C-630/23. ügy különösen világosan szétválasztja az árfolyamrészre adott jogalkotói választ és az árfolyamkockázat önálló uniós kontrollját. A döntés dogmatikai értelemben cáfolja azt az álláspontot, amely szerint az árfolyamrész normatív rendezése egyúttal minden további tisztességtelenségi problémát is lezárt volna. *Ellenkezőleg: az árfolyamkockázati kikötés továbbra is önálló vizsgálat tárgya, és ha annak tisztességtelensége miatt a szerződés nem tartható fenn, a jogkövetkezménynek a fogyasztó tényleges helyzetét kell helyreállítania.*¹³

Ha az árfolyamrész kiküszöbölése után a szerződés továbbra is olyan árfolyamkockázati konstrukciót tartalmaz, amely teljes egészében a fogyasztóra telepíti a kockázatot, akkor a bíróság nem zárhatja le az elemzést azzal, hogy a jogalkotó az árfolyamrészt már rendezte.

---

¹² C-932/19, JZ kontra OTP Jelzálogbank Zrt. és társai, ECLI:EU:C:2021:673, különösen 44–51. pont.

¹³ Összegző szerzői tétel; alapja: C-932/19, JZ kontra OTP Jelzálogbank Zrt. és társai, ECLI:EU:C:2021:673, 44–51. pont; C-630/23, ZH és KN kontra AxFina Hungary Zrt., ECLI:EU:C:2025:302, rendelkező rész, valamint 43–50. pont.

3.5. Az árfolyamkockázat: a transzparencia-teszt szükséges, de nem mindig elégséges

Az árfolyamkockázat uniós jogi vizsgálatánál a bírói zsinórmérték **nem az, hogy a szerződésben vagy külön kockázatfeltáró nyilatkozatban szerepelt-e valamilyen figyelmeztetés** a devizaárfolyam kedvezőtlen változásának lehetőségéről. Ez csak a vizsgálat első lépcsője. A **döntő kérdés** az, hogy a fogyasztó a szerződéskötéskor **megérthette-e a szerződés pénzügyi mechanizmusának konkrét működését**, és ennek alapján **felmérhette-e** a teljes futamidő alatt őt terhelő, **potenciálisan súlyos gazdasági következményeket**.

Az *Andriciuc* ítélet klasszikus tétele szerint a pénzügyi intézménynek nemcsak arra kell figyelmeztetnie a fogyasztót, hogy a devizaárfolyam változhat. A tájékoztatásnak arra is ki kell terjednie, hogy a fogyasztó a devizahitel felvételével milyen kockázatnak teszi ki magát, különösen akkor, ha jövedelmét nem abban a pénznemben kapja, amelyben a kölcsönt nyilvántartják. A fogyasztónak tehát **nem elvont árfolyamelméletet, hanem a saját pénzügyi kötelezettségeit érintő kockázatot kell értenie**. A Bíróság ítélete rendelkező részének formulája szerint a fogyasztó *„ne csupán azt legyen képes felismerni, hogy annak a devizának az árfolyama, amelyben a kölcsönszerződést megkötötték, emelkedhet vagy csökkenhet, hanem értékelni kell tudnia egy ilyen feltételnek a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeit is”*.¹⁴

A *BNP Paribas / Helvet Immo*-vonal ezt a mércét bíróilag jobban használhatóvá tette. A C-609/19. ügy rendelkező részének 2. pontja szerint a transzparencia csak akkor teljesül, ha a szolgáltató olyan kellő és pontos tájékoztatást nyújtott, amely lehetővé teszi, hogy az átlagos fogyasztó *„megértse a szóban forgó pénzügyi mechanizmus konkrét működését”*, és felmérje *„az ilyen szerződési feltételek által ugyanezen szerződés teljes időtartama alatt a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt, esetlegesen jelentős negatív gazdasági következmények kockázatát”*. Ez három külön bírói kérdésre bontható: mit csinál a mechanizmus; milyen kedvezőtlen gazdasági következményt okozhat; és ez a kockázat hogyan jelentkezik a szerződés teljes futamideje alatt.¹⁵

Ebből következik, hogy a részletes kockázatfeltárás sem elegendő, ha csak általánosan közli: a devizaárfolyam romolhat, a törlesztőrészlet nőhet, a fogyasztó pedig árfolyamkockázatot visel. A bíróságnak azt kell vizsgálnia, hogy a fogyasztó *megérthette-e* a konkrét szerződés belső logikáját: hogyan hat az árfolyamromlás a tőketartozásra, a havi törlesztőrészletre, a futamidőre, a teljes visszafizetendő összegre, és arra, hogy törlesztései ténylegesen csökkentik-e a tőkét, vagy hosszabb ideig lényegében csak kamatot és járulékos terheket fedeznek.

---

¹⁴ C-186/16, *Andriciuc és társai kontra Banca Românească SA*, ECLI:EU:C:2017:703, különösen 49–51. pont; C-51/17, *OTP Bank Nyrt. és OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt.*, ECLI:EU:C:2018:750, 74–76. pont.

¹⁵ C-609/19, *BNP Paribas Personal Finance SA kontra VE*, ECLI:EU:C:2021:469, rendelkező rész 2. pont.

A C-609/19. ügy rendelkező részének 3. pontja adja a legfontosabb anyagi tisztességtelenségi kapaszkodót. Eszerint azok a feltételek, amelyeknél a rögzített törlesztőrészeket elsősorban a kamatokra kell elszámolni, és amelyek előírják a szerződés időtartamának a számlán lévő tartozás megfizetése céljából történő meghosszabbodását és a havi törlesztőrészek összegének emelkedését, amely tartozás a számla pénzneme és a fizetés pénzneme közötti paritás változása következtében jelentősen emelkedhet, „*a felek említett szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idézhetnek elő a fogyasztó kárára*”, ha a szolgáltató az átláthatóság követelményét tiszteletben tartva „*nem számíthatott észszerűen arra, hogy ez utóbbi az egyedi megtárgyalást követően elfogadja az ilyen szerződési feltételekből eredő aránytalan árfolyamkockázatot*”.¹⁶

Ez a mondat azért különösen fontos, mert **a vizsgálatot nem állítja meg a tájékoztatás formai szintjén**. A bíró nemcsak azt kérdezi, hogy a fogyasztó aláírta-e: az árfolyamkockázat őt terheli. Azt is vizsgálnia kell, hogy a bank a transzparencia-követelményt tiszteletben tartva észszerűen feltételezhette volna-e, hogy a fogyasztó egyedi szerződéses tárgyalásban is elfogadja ezt a konkrét, aránytalan kockázati szerkezetet. A mérce tehát nem pusztán információs, hanem anyagi-egyensúlyi is.

A C-776/19–C-782/19. számú egyesített ügyek még közvetlenebbül fogalmazzák a felső korlát nélküli kockázatról. A rendelkező részben a Bíróság olyan feltételekről beszél, amelyek következtében „*az árfolyamkockázatot - amelynek felső határa nem korlátozott - a kölcsönfelvevő viseli*”. Az ilyen kikötések „*jelentős egyenlőtlenséget idézhetnek elő a fogyasztó kárára*”, ha a szolgáltató az átláthatóság követelményét tiszteletben tartva „***nem számíthatott észszerűen arra, hogy ez utóbbi az egyedi megtárgyalást követően elfogadja az ilyen szerződési feltételekből eredő aránytalan árfolyamkockázatot***”.¹⁷ (Értsd: ha a fogyasztó ténylegesen megértette volna, mit vállal, biztosan nem vállalta volna ... Így válik a szerződés abszurd, minden kockázatot limit nélkül a fogyasztóra terhelő struktúra esetén az érvénytelen árfolyamkockázati tájékoztatás bizonyítékává.)

A magyar bírói gyakorlat számára ebből a következő, didaktikusan alkalmazható teszt adódik. *Első lépés*: volt-e világos és érthető tájékoztatás az árfolyamkockázat létezéséről? *Második lépés*: a tájékoztatás megmutatta-e a konkrét pénzügyi mechanizmust, vagyis azt, hogy árfolyamromlás esetén hogyan nőhet a tőketartozás, a törlesztőrészlet, a futamidő és a teljes visszafizetendő összeg? *Harmadik lépés*: a kockázatnak volt-e felső határa, vagy a fogyasztó elvileg korlátlan, teljes és egyoldalú árfolyamkockázatot viselt? *Negyedik lépés*: a bank szakmai ismeretei, a szerződéskötéskor ismert gazdasági körülmények és a szerződés szerkezete alapján tisztességesen (észszerűen) számíthatott-e arra, hogy a fogyasztó egyedi tárgyalásban is vállalta volna ezt az aránytalan kockázatot?

---

¹⁶ C-609/19, BNP Paribas Personal Finance SA kontra VE, ECLI:EU:C:2021:469, rendelkező rész 3. pont.

¹⁷ C-776/19–C-782/19, BNP Paribas Personal Finance SA és társai, ECLI:EU:C:2021:470, rendelkező rész 5. pont; vö. különösen 72–73. pont.

A bírói elhatárolás ezért a legegyszerűbben így fogalmazható meg: ha a fogyasztó csak azt tudhatta, hogy az árfolyamromlás jelentős többletterhet okozhat, az még nem feltétlenül jelenti azt, hogy megértette a devizahitel konkrét gazdasági szerkezetét. Ha viszont a konstrukció rendes működése alapján a fogyasztó olyan helyzetbe kerülhetett, hogy tartozása a fizetési pénznemben az eredetileg felvett összeghez képest lényegesen megnő, törlesztései nem csökkentik érdemben a tőkét, a futamidő meghosszabbodik, a havi részlet emelkedik, és mindennek nincs felső kockázati korlátja, akkor **a pusztá kockázatfeltárás nem menti meg automatikusan a szerződést.**

Másképpen: **nem az a döntő kérdés, hogy a fogyasztó tudta-e, hogy „rosszul is járhat”.** A döntő kérdés az, hogy megérthette-e: olyan konstrukcióba lép be, amelyben *szélsőséges árfolyamromlás esetén a fizetési pénznemben fennálló tartozása akár a felvett összeg fölé nőhet*, törlesztései hosszabb ideig nem csökkentik érdemben a tőkét, és ezt *a kockázatot felső korlát nélkül, lényegében egyoldalúan ő viseli.* Ez az a pont, ahol az árfolyamkockázat vizsgálata már nem pusztán transzparencia-kérdés, hanem a szerződés egész gazdasági konstrukciójának uniós jogi kontrollja.¹⁸

Az Európai Unió Bírósága által meghatározott jogi zsinórmérték alapján a szerződési konstrukció utóbb feltároló „materiális abszurditása” önmagában alkalmas az árfolyamkockázati tájékoztatás érvénytelenségének bizonyítására. Nem a fogyasztó formális nyilatkozata a döntő, hanem az, hogy a rendelkezésére bocsátott információk alapján ténylegesen megérthette-e a pénzügyi mechanizmus konkrét működését és a teljes futamidő alatt jelentkező, potenciálisan súlyos gazdasági következményeket; továbbá az, hogy a szolgáltató a transzparencia követelményét tiszteletben tartva ésszerűen számíthatott-e arra, hogy a fogyasztó egyedi tárgyalásban is elfogadta volna a felső korlát nélküli, aránytalan árfolyamkockázatot.¹⁹ **Ebből az következik, hogy ha a szerződés rendes működése a fogyasztó számára gazdaságilag önmagától értetődően vállalhatatlan, az eredeti finanszírozási igényhez képest nagyságrendileg elszakadó és a laikus döntési horizonton kívül eső eredményre vezet, akkor ez nem pusztán utólagos méltánytalanság: a konstrukció szélsőséges gazdasági következménye maga válik a kellő árfolyamkockázati tájékoztatás hiányának és az anyagi egyensúly megbomlásának egyik legerősebb bizonyítékává.**²⁰

E tétel nem jelenti azt, hogy minden devizahitel-szerződés automatikusan érvénytelen volna. Azt jelenti, hogy *a részletes kockázatfeltáró nyilatkozat nem zárja le a vizsgálatot.* A bíróságnak a tájékoztatás tartalmát és a szerződés gazdasági szerkezetét együtt kell értékelnie. Ha a tisztességtelen árfolyamkockázati kikötés a szerződés fő tárgyát érinti, és annak mellőzése

---

¹⁸ Összegző szerzői tétel; alapja különösen: C-609/19, BNP Paribas Personal Finance, ECLI:EU:C:2021:469, rendelkező rész 2–3. pont; C-776/19–C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, ECLI:EU:C:2021:470, rendelkező rész 5. pont.

¹⁹ C-618/10, Banco Español de Crédito, ECLI:EU:C:2012:349, 68–73. pont; C-26/13, Kásler, ECLI:EU:C:2014:282, 77–84. pont; C-260/18, Dziubak, ECLI:EU:C:2019:819, 48–59. pont.

²⁰ Összegző szerzői tétel; alapja: C-260/18, Dziubak, ECLI:EU:C:2019:819, különösen 48–59. pont és rendelkező rész 2. pont.

után a szerződés objektíve nem tartható fenn, akkor a jogkövetkezményeket már a 93/13 irányelv 6. cikkének logikája szerint kell levonni: a fogyasztót abba a jogi és ténybeli helyzetbe kell hozni, amelyben a tisztességtelen kikötés – vagy adott esetben a szerződés – hiányában lenne.

3.6. A szerződés „megmentésének” uniós jogi korlátai

Az Európai Unió Bírósága ítélkezési gyakorlata következetes abban, hogy a nemzeti bíróság nem jogosult a tisztességtelen kikötések tartalmi módosítására pusztán azért, hogy a szerződést fenn tudja tartani. A *Banco Español de Crédito*, a *Kásler* és a *Dziubak* ügyek közös üzenete az, hogy a szerződés megmentése nem önálló uniós jogi cél. A döntő kérdés az, hogy a jogkövetkezmény valóban helyreállítja-e a fogyasztó védett helyzetét, és megőrzi-e az irányelv visszatartó hatását.²¹

A *Dziubak* ítélet e tekintetben jogértelmezési vízvonal. A Bíróság világossá tette, hogy ha a tisztességtelen kikötés kiesése után a szerződés nem teljesíthető, **a nemzeti bíróság nem alakíthatja át tartalmilag a kikötést**, és nem konstruálhat új szerződéses egyensúlyt a felek helyett. pontos megfogalmazásával: **„A szerződés megmentése nem önálló uniós jogi cél; a döntő az, hogy a jogkövetkezmény valóban helyreállítsa a fogyasztó védett pozícióját, és ne enyhítse indokolatlanul a tisztességtelen szerződéses gyakorlat következményeit a vállalkozás javára.”**²²

A C-705/21. számú *MJ kontra AxFina Hungary* ügy tovább erősítette ezt a logikát. Ha az árfolyamkockázati kikötés tisztességtelensége a szerződés érvénytelenségéhez vezet, az irányelvvel ellentétes a szerződés „érvényessé nyilvánítása” oly módon, hogy közben a fogyasztó kötelezettségeinek tartalmát – például a devizanemet, a kamatot vagy az árfolyamplafont – a bíróság alakítja át.²³ A szerződés fennmaradhatóságának elemzése, a fogyasztói érdekek vizsgálata és a fogyasztó tájékozott akarata nem kerülhető meg pusztán azzal, hogy a nemzeti jogban létezik valamilyen mentőszabály.

A C-630/23. számú *AxFina Hungary* ítélet még élesebben fogalmazza meg ugyanezt a korlátot. A rendelkező rész szerint a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni: *„azzal ellentétes az, ha a nemzeti bíróság az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződés valamely feltétele tisztességtelen jellegének megállapítását követően a benne foglalt tisztességtelen kikötés mellőzéséből eredő hiányosságokat a nemzeti jog valamely, nem diszpozitív jellegű szabályának alkalmazásával orvosolja.*

---

²¹ C-618/10, *Banco Español de Crédito*, ECLI:EU:C:2012:349, 68–73. pont; C-26/13, *Kásler*, ECLI:EU:C:2014:282, 77–84. pont; C-260/18, *Dziubak*, ECLI:EU:C:2019:819, 48–59. pont.

²² Összegző szerzői tétel; alapja: C-260/18, *Dziubak*, ECLI:EU:C:2019:819, különösen 48–59. pont és rendelkező rész 2. pont.

²³ C-705/21, *MJ kontra AxFina Hungary Zrt.*, ECLI:EU:C:2023:352, különösen rendelkező rész és 38–47. pont.

*Mindazonáltal az ő feladata, hogy belső jogának összességét figyelembe véve minden szükséges intézkedést megtegyen annak érdekében, hogy megvédje a fogyasztót azon különösen káros következményektől, amelyeket a szerződés megsemmisítése a fogyasztóra nézve előidézhet.*²⁴

Ebből következően a bíróság védelmi feladata nem a banki konstrukció utólagos megmentése, hanem a fogyasztó védelme a semmisség különösen káros következményeitől. Ez finom, de döntő különbség. Az első esetben a bíróság a szerződést menti; a második esetben a fogyasztót védi. A 93/13 irányelv logikája az utóbbit követeli meg. A különbség nem pusztán dogmatika: ha a bíróság a szerződést menti, a banki konstrukció túlél; ha a fogyasztót védi, akkor a jogsértés következményei nem maradnak az adósnál.

Ebből következik a döntő tétel: az uniós joggal **nem az a megközelítés áll összhangban, amely mindenáron fenntartja a devizahiteles szerződést**, hanem az, amely a fogyasztó tényleges jogi és gazdasági helyzetének helyreállítására törekszik. Ha ehhez – a fogyasztó objektív és kimerítő tájékoztatását követően, az ő kifejezett kérelmére – a teljes szerződés érvénytelenségének kimondása vezet, akkor **a bírónak nem a szerződést, hanem a fogyasztót kell védenie.**

3.7. Az in integrum restitutio mint a jogkövetkezmények irányadó mércéje

A tisztességtelen szerződési feltétel megállapításának jogkövetkezménye nem merülhet ki abban, hogy a bíróság deklarálja a jogsértést. Az irányelv hatékony érvényesülése azt követeli meg, hogy **a fogyasztót ténylegesen abba a jogi és ténybeli helyzetbe hozzák vissza, amelyben a tisztességtelen feltétel hiányában lett volna.** Ez az uniós jogban az in integrum restitutio funkcionális megfelelője.

A C-565/23. számú végzésből különösen fontos a következő ítéleti tétel: *A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésére és 7. cikkének (1) bekezdésére vonatkozó állandó ítélkezési gyakorlat szerint a tisztességtelennek minősített szerződési feltételt főszabály szerint úgy kell tekinteni, mint amely nem is létezett, így a fogyasztóra nézve nem fejthet ki joghatást. Ennélfogva az ilyen feltétel tisztességtelen jellege bírósági megállapításának főszabály szerint azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását kell eredményeznie, amelyben a fogyasztó az említett feltétel hiányában lenne.*²⁵

A C-630/23. ügy 48. pontja ugyanezt a gondolatot a jogalap nélküli gazdagodás visszatérítéséhez való joggal kapcsolja össze: „a tisztességtelen

---

²⁴ C-630/23, ZH és KN kontra AxFina Hungary Zrt., ECLI:EU:C:2025:302, rendelkező rész; vö. különösen 43–50. pont.

²⁵ C-565/23, AF kontra Cofidis Magyarországi Fióktelepe, ECLI:EU:C:2025:1023, 26. pont; vö. C-630/23, AxFina Hungary, ECLI:EU:C:2025:302, 45. pont.

jelleg megállapításának lehetővé kell tennie azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó ezen tisztességtelen feltétel hiányában találná magát; többek között azzal, hogy a fogyasztó számára biztosítja az eladó vagy szolgáltató jogalap nélküli – a fogyasztó kárára az említett tisztességtelen feltétel alapján való – gazdagodásának visszatérítéséhez való jogot.”²⁶

Devizahiteles ügyekben ez azt jelenti, hogy a jogkövetkezménynek nem pusztán formai értelemben kell rendeznie az árfolyamrést vagy az árfolyamkockázatot. A bíróságnak azt kell vizsgálnia, hogy a fogyasztó tényleges gazdasági és jogi pozíciója helyreáll-e. Ha a fogyasztó a jogszabályi vagy bírói „gyógyítás” után is olyan terhet visel, amely a tisztességtelen devizás konstrukció következménye, akkor a jogkövetkezmény nem teljesíti az irányelv hatékony érvényesüléséből fakadó követelményt.

Ezért **az in integrum restitutio** nem pusztán polgári jogi elszámolási technika, hanem **az uniós fogyasztóvédelmi minimum egyik tartalmi mércéje**. A bírói döntés akkor áll összhangban az irányelvvvel, ha nem fél attól, hogy a bankkal szemben visszatartó, akár súlyos gazdasági következményekkel járó jogkövetkezményt alkalmazzon. A 93/13 irányelv elrettentő hatása ugyanis éppen azt kívánja meg, hogy a tisztességtelen feltételt alkalmazó vállalkozás ne számíthasson arra: a bíróság vagy a jogalkotó utólag olyan megoldást alakít ki, amely lényegében megőrzi számára a tisztességtelen konstrukció gazdasági előnyeit. **A méltányossági kérdés itt válik a legélesebbé: miért maradjon a fogyasztónál annak a konstrukciónak a gazdasági terhe, amely tisztességtelen?**

3.8. Az uniós jog által támasztott követelmények összegzése

A *Kásler* ítélet a tisztességtelen árfolyamrés kivételes jogszabályi helyettesíthetőségének kiindulópontja; az *Andriciuc* és *OTP Bank*-vonal a főtárgyi kikötések átláthatósági követelményét bontja ki; a *Dziubak* és *Bank BPH*-vonal a szerződés bírói „megmentésének” határait rajzolja meg; a *BNP Paribas/Helvet Immo*-vonal pedig azt teszi különösen világossá, hogy az árfolyamkockázat vizsgálata a szerződés teljes pénzügyi mechanizmusának és az aránytalan, felső határ nélküli kockázatvállalásnak az értékelését is megköveteli.

A magyar ügyek közül a C-705/21. és a C-630/23. *AxFina*-döntések, valamint a C-565/23. *Cofidis* végzés azért különösen fontosak, mert már közvetlenül a magyar jogkövetkezményi rendszerhez kapcsolják az uniós jogi minimumot: a bíróság nem alakíthatja át a tisztességtelen árfolyamkockázati kikötést úgy, hogy ezzel lényegében megmentse a szerződést; ha a szerződés a kikötés kihagyása után nem teljesíthető, a jogkövetkezménynek a fogyasztó

---

²⁶ C-630/23, *AxFina Hungary*, ECLI:EU:C:2025:302, 48. pont; vö. C-565/23, *AF kontra Cofidis Magyarországi Fióktelepe*, ECLI:EU:C:2025:1023, 26–27. pont.

jogi és ténybeli helyzetét kell helyreállítani. E döntések fényében a korábbi magyar gyakorlatot nem elegendő a kockázatfeltáró nyilatkozat formai megfelelőségére visszavezetni.

Az uniós esetjog alapján hét tétel rögzíthető.

Először: a tisztességtelen kikötések vizsgálata a bíróság számára kötelező feladat.

Másodszor: az árfolyamrés törvényi helyettesítése mellett is fennáll a lehetőség, hogy a bíró a szerződés teljes érvénytelenségét mondja ki a fogyasztó érdekében.

Harmadszor: a fogyasztói autonómia miatt az érvénytelen szerződés fennmaradása nem kényszeríthető rá a fogyasztóra.

Negyedszer: az árfolyamrés törvényi rendezése után is szükséges a szerződés árfolyamkockázati konstruójának teljeskörű bírói vizsgálata.

Ötödször: A pusztán kockázatfeltárás nem menti meg automatikusan a szerződést. Az árfolyamkockázati tájékoztatás akkor volt csak megfelelő, ha a fogyasztó megértette a szóban forgó pénzügyi mechanizmus konkrét működését és a szerződési feltételek által a szerződés teljes időtartama alatt a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt, esetlegesen jelentős negatív gazdasági következmények kockázatát. Nem volt az árfolyamkockázati tájékoztatás elfogadható, ha a benne foglalt pénzügyi konstrukció jellege miatt a pénzintézet nem számíthatott volna észszerűen arra, hogy a fogyasztó a szerződéses feltételek egyedi megtárgyala esetén elfogadná az ilyen szerződési feltételekből eredő aránytalan árfolyamkockázatot. ***A hitelkonstrukció szélsőséges gazdasági következménye maga válik a kellő árfolyamkockázati tájékoztatás hiányának és az anyagi egyensúly megbomlásának egyik legerősebb bizonyítékává.***

Hatodszor: ha a szerződés érvénytelen, a fogyasztót a bírói jogorvoslatnak abba a helyzetbe kell hoznia mintha a szerződést meg sem kötötték volna.

Hetedszer: a jogkövetkezményeknek tényleges visszatartó erőt kell kifejteniük a tisztességtelen szerződési gyakorlatokkal szemben.

4. A lengyel jogfejlődés tanulságai

A magyar devizahiteles jogviták értelmezése szempontjából megkerülhetetlen annak vizsgálata, hogy más tagállamok miként reagáltak az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatára. E körben különös jelentőséggel bír a lengyel jogfejlődés, amely 2019-től kezdődően olyan markáns fordulatot vett, amely élesen rávilágít a magyar jogalkalmazás sajátosságaira és korlátaira.

4.1. A Dziubak-ítélet utáni fordulat

A lengyel jogfejlődésben 2019-től kezdődően jelentős fordulat következett be, amely **érdemben javította a lengyel devizahitelesek perbeli esélyeit és elszámolási pozícióját.**²⁷ A C-260/18. számú *Dziubak* ügyben a lengyel bíróság azt kérdezte az Európai Unió Bíróságától, hogy egy zlotyban folyósított, de svájci frankhoz indexált jelzáloghitel esetében – ahol a folyósításkor a zlotyösszeget a bank saját árfolyam táblája alapján számították át svájci frankra, a törlesztéseket pedig ugyancsak a bank árfolyama alapján számolták vissza zlotyra – milyen jogkövetkezménye van annak, ha az árfolyam-meghatározásban a banknak biztosított egyoldalú mozgáster tiszteletlennek minősül.²⁸

A lengyel bíróság ennek alapján lényegében azt kérdezte, hogy ha ezeket az árfolyam-meghatározó elemeket ki kell venni a szerződésből, akkor a nemzeti bíróság pótolhatja-e őket más szabállyal, illetve fenntarthatja-e a szerződést utólag „javított” formában. Az Európai Unió Bírósága megerősítette a 93/13/EGK irányelv alaptételét: **a tisztességtelen szerződési feltétel nem köti a fogyasztót, és a nemzeti bíróságnak főszabály szerint úgy kell eljárnia, mintha ez a feltétel soha nem is lett volna a szerződés része.**²⁹ Ez nem pusztán technikai szabály, hanem a *fogyasztóvédelmi elrettentő hatás* lényege: a bank nem számíthat arra, hogy a bíróság utólag megmenti a rosszul megírt vagy tisztességtelen szerződési konstrukciót. A *Dziubak* ügy egyik legerősebb üzenete az volt, hogy a nemzeti bíróság nem helyettesítheti szabadon a tisztességtelen feltételt a saját mérlegelése szerint méltányosnak gondolt megoldással.³⁰

Vagyis a bíróság főszabály szerint nem mondhatja azt, hogy „kivesszük a bank árfolyammechanizmusát, és beteszünk helyette egy másik, bíróságilag

---

²⁷ C-260/18, *Dziubak*, EU:C:2019:819; EPRS, *Unfair terms in Swiss franc loans*, PE 689.361, 2021.

²⁸ A tényállásra lásd: C-260/18, *Dziubak*; EPRS, 2021, 10. o.

²⁹ 93/13/EGK irányelv 6. cikk (1) bekezdés; C-260/18, *Dziubak*, különösen 39–43. pont.

³⁰ C-618/10, *Banco Español de Crédito*, EU:C:2012:349, 68–73. pont; C-260/18, *Dziubak*, 48., 58–62. pont.

megfelelőnek gondolt számítási módot”. A Bíróság abból indult ki, hogy a devizához kötött hitelszerződésekben az árfolyam-mechanizmus nem egyszerű technikai részlet: adott esetben a szerződés gazdasági lényegéhez, illetve a főszoigáltatás meghatározásához kapcsolódhat. Ennek konkrét minősítése azonban mindig az adott szerződés és a nemzeti jog alapján a nemzeti bíróság feladata.³¹

A Bíróság szerint a tisztességtelen feltétel helyébe csak kivételesen lehet diszpozitív, vagyis valóban hézagkitöltő nemzeti jogszabályi rendelkezést tenni: akkor, ha enélkül a szerződés teljes érvénytelensége következne be, és ez a teljes érvénytelenség különösen hátrányos lenne a fogyasztóra nézve. A bíróság ugyanakkor csak akkor pótolhat, ha erre valódi nemzeti jogi hézagkitöltő norma van, és a pótlás a fogyasztó védelmét szolgálja, nem pedig a bank szerződéses pozíciójának megmentését.³² A *Dziubak* ítélet egyik legfontosabb eleme, hogy a fogyasztót tájékoztatni kell a szerződés érvénytelenségének lehetséges következményeiről, és a fogyasztó tájékozott álláspontjának meghatározó jelentősége van.³³

Ha a fogyasztó – megfelelő tájékoztatás után – inkább vállalja a teljes érvénytelenség következményeit, **a bíróság nem tarthatja fenn a szerződést a fogyasztó akarata ellenére** pusztán azért, mert ez a banknak kedvezőbb lenne. A *Dziubak* ítéletet követően a lengyel Legfelsőbb Bíróság több döntésben olyan irányt mutatott a bírósági gyakorlatnak, amely fokozatosan megnyitotta az utat a hibásan szerkesztett, svájci frankhoz kötött hitelszerződések tömeges érvénytelenségének kimondása előtt.³⁴ E folyamatban ugyan voltak olyan korábbi döntések is, amelyek az úgynevezett „odfrankowienie” (kb. franktalanítás) vagyis a szerződés zlotyhitelként, de CHF LIBOR-alapú kamatozással való fenntartása felé mutattak, a későbbi és végül *egységesített lengyel gyakorlat egyre inkább a szerződés egészének érvénytelensége felé mozdult el.*³⁵

---

³¹ C-186/16, *Andriuc*, EU:C:2017:703, 35–38., 45–49. pont; C-260/18, *Dziubak*, 44. pont.

³² C-26/13, *Kásler*, EU:C:2014:282, 80–84. pont; C-260/18, *Dziubak*, 48–59. pont.

³³ C-260/18, *Dziubak*, 53–56. pont; C-140/22, *mBank*, EU:C:2023:965.

³⁴ A lengyel Legfelsőbb Bíróság devizahiteles gyakorlatáról lásd különösen: Rafał Mroczkowski, "Legal Effects of Unenforceability or Invalidity of an Agreement for a Denominated in or Indexed to a Foreign Currency Mortgage Loan in the Light of Judicial Decisions", *Financial Law Review*, 2021 (a hivatkozott lengyel bírósági döntések között szerepel többek között a III CSK 159/17 és a V CSK 382/18); továbbá ATL Law, "Determination of Invalidity or Swiss Franc Loan Conversion? Swiss Franc Loan Agreements in the Light of the Supreme Court's Jurisprudence", 23 May 2025; Bartosz Jankowski, "Disputes over Swiss Franc Mortgages", *Penteris/Lexology*, 11 March 2025 (III CZP 25/22).

³⁵ Az ún. odfrankowienie és a teljes érvénytelenség közötti lengyel legfelsőbb bírósági irányokra angol nyelvű összefoglalóként lásd: ATL Law, "Determination of Invalidity or Swiss Franc Loan Conversion? Swiss Franc Loan Agreements in the Light of the

Különös jelentősége volt annak az álláspontnak, hogy az árfolyamkockázat nem választható le mesterségesen az árfolyam-meghatározási mechanizmusról. Ha a fogyasztó valójában nem kapott átlátható, a kockázat gazdasági súlyát érzékeltető tájékoztatást, akkor a kockázatviselés kikötése is a szerződés központi problémájává válhat. A lengyel Legfelsőbb Bíróság több döntésében abból indult ki, hogy a pénzügyi intézménynek szakmai tudása alapján tisztában kellett lennie azzal, milyen kockázatot hárít át a fogyasztóra a devizához kötött konstrukcióval.³⁶

A Legfelsőbb Bíróság egyik sokat idézett gondolata szerint, ha a fogyasztó valóban megfelelő tájékoztatást kapott volna az árfolyamváltás jelentőségéről és az általa vállalt kockázatról, akkor *egy racionális hitelfelvevő főszabály szerint nem döntött volna olyan hitel mellett, amelyet évtizedeken át egy idegen valuta árfolyamának alakulásától függően kell törlesztenie*. Ugyanez az érvelés a banki magatartás oldaláról is megfogalmazódott: ha a bank ténylegesen, teljes mélységében tájékoztatni kívánta volna a fogyasztót az ilyen konstrukció veszélyeiről, akkor szakmai tudása birtokában azzal is számolnia kellett volna, hogy az ilyen szerződés könnyen tisztességtelennek minősülhet.³⁷ A lengyel Legfelsőbb Bíróság abban is egyértelműen fogalmazott, hogy *a bíróság feladata nem a bank és a fogyasztó közötti gazdasági egyensúly utólagos, bírói újraszabása*. A tisztességtelen feltételek jogkövetkezményeinek szankciós és elrettentő funkciója van: el kell venni a professzionális szerződő felek kedvét attól, hogy fogyasztói szerződésekben tisztességtelen rendelkezéseket alkalmazzanak.³⁸

Supreme Court's Jurisprudence", 23 May 2025, amely kifejezetten tárgyalja a 4 April 2019, III CSK 159/17 és a 11 December 2019, V CSK 382/18 számú lengyel legfelsőbb bírósági döntéseket.

³⁶ A lengyel árfolyamkockázati és árfolyam-mechanizmussal kapcsolatos döntési vonal angol nyelvű áttekintéséhez lásd: Piotr Tereszkiewicz, "Foreign Currency Loans under Polish Law", in Stefan Grundmann and Pietro Sirena (eds), *European Contract Law in a Changed Banking and Financial Architecture*, Intersentia, 2024, pp. 237-252; továbbá Mroczkowski, "Legal Effects of Unenforceability or Invalidity...", *Financial Law Review*, 2021, különösen a lengyel legfelsőbb bírósági ügyek felsorolását (III CSK 159/17; V CSK 382/18).

³⁷ A parafrázelt lengyel legfelsőbb bírósági gondolat angol nyelvű szakirodalmi kontextusához lásd: Tereszkiewicz, "Foreign Currency Loans under Polish Law", 2024; továbbá BNP Paribas Bank Polska S.A. Capital Group, "Interim Consolidated Report for the period of 9 months ended 30 September 2024", pp. 90-91, amely az árfolyamkockázati tájékoztatás szigorú lengyel mércéjét és több későbbi legfelsőbb bírósági ügyszámot is ismertet.

³⁸ Az elrettentő hatás és a banki szerződési kockázat lengyel értelmezéséhez angol nyelven lásd: ATL Law, "Determination of Invalidity or Swiss Franc Loan Conversion?", 23 May 2025, különösen a III CSK 159/17, II CSK 483/18 és V CSK 382/18 ügyek összefoglalását; az uniós jogi háttérhez lásd még C-618/10, *Banco Español de Crédito*, EU:C:2012:349.

4.2. Odfrankowanie, teljes érvénytelenség és a III CZP 25/22. állásfoglalás

A lengyel joggyakorlatban kezdetben jelentős szerepet kapott az ún. odfrankowanie megoldása: a tisztességtelen indexációs vagy árfolyam-átváltási klauzula kiesése után *a hitel zlotyhitelként maradt fenn, de az eredeti CHF LIBOR-alapú kamatozással*. A lengyel Legfelsőbb Bíróság 2019. április 4-i, III CSK 159/17. számú ítélete éppen azt hangsúlyozta, hogy a bíróság nem írhatja át a szerződés kamatbázisát WIBOR-ra pusztán azért, mert a szerződés az árfolyamkikötés kiesése után zlotyban teljesítendővé válik. A LIBOR fenntartása a bank számára szankciós, elrettentő jellegű következményként jelent meg. A későbbi, különösen a 2024. április 25-i III CZP 25/22. számú teljes polgári kollégiumi állásfoglalásban megerősített irány azonban már azt rögzítette, hogy ha az árfolyamkikötés kiesése után nem állapítható meg a feleket köté árfolyam, akkor a szerződés a fennmaradó részében sem köti a feleket.³⁹ Ez utóbbi esetben tehát már nem zloty + LIBOR hitelről, hanem *érvénytelen/hatálytalan szerződés alapján történő restitúciós elszámolásról van szó. Ez a megoldás a fogyasztó számára rendszerint még kedvezőbb, mint a zloty + CHF LIBOR konstrukció fenntartása, mert nem marad fenn tovább élő hitelviszony: a bank legfeljebb a ténylegesen folyósított tőke visszatérítését követelheti, miközben a fogyasztó visszakövetelheti valamennyi teljesítését, és mentesül mind az árfolyamkockázati többletteleher, mind a bank által igényelt külön tőkehasználati díj alól.*⁴⁰

Kimondható tehát, hogy ***a lengyel Legfelsőbb Bíróság a bankok nézőpontjából kőkeményen, de az Európai Unió Bírósága ítélezési gyakorlatával összhangban vont le a következtetéseket*** a svájci frankhoz kötött hitelszerződésekkel kapcsolatban. A tisztességtelen árfolyam-meghatározó kikötések – különösen, ha a bank saját, objektív kritériumokkal nem korlátozott árfolyam táblájára épültek – alkalmasak voltak arra, hogy a szerződés egészének fennmaradását megkérdőjelezzék. A lengyel bíróságok a *Dziubak* ítéletet követően a fogyasztók számára rendkívül kedvező irányba mozdultak el. ***Nyilvános beszámolók szerint a fogyasztók sikeraránya a***

---

³⁹ A LIBOR-alapú fennmaradás korábbi irányáról és annak későbbi háttérbe szorulásáról angol nyelven lásd: ATL Law, "Determination of Invalidity or Swiss Franc Loan Conversion?", 23 May 2025 (III CSK 159/17; V CSK 382/18); a 2024-es egységesítő fordulatról lásd: Bartosz Jankowski, "Disputes over Swiss Franc Mortgages", Penteris/Lexology, 11 March 2025 (III CZP 25/22).

⁴⁰ A restitúciós elszámolás és a banki többletigények korlátozása tekintetében lásd angol nyelven: The Financial Ombudsman, "The Supreme Court confirms the position of the Financial Ombudsman", 7 May 2021 (III CZP 6/21, theory of two claims); Bartosz Jankowski, "Disputes over Swiss Franc Mortgages", Penteris/Lexology, 11 March 2025; továbbá C-520/21, Bank M., EU:C:2023:478 és C-140/22, mBank, EU:C:2023:965.

frankhiteles perekben 90% fölé emelkedett, 2024 körül pedig egyes összesítések körülbelül 97%-os fogyasztói pernyertességről számoltak be.⁴¹

Voltak félelmek, hogy ez a radikális jogkövetkezmény a lengyel bankszektor összeomlásához vezethet, de ez nem történt meg. Ugyanakkor a bankok jelentős céltartalékok képzésére kényszerültek, és tömegesen kezdtek keresni a peren kívüli egyezségek lehetőségét.⁴² A lengyel frankhitelezés nyilvános adatai több százezer, korábbi becslések szerint akár 500–700 ezer közötti svájcifrank-alapú vagy ahhoz kötött lakossági hitelről szóltak.⁴³ 2024 közepén a sajtóbeszámolók szerint közel 190 ezer frankhiteles ügy volt folyamatban a lengyel bíróságokon, és mintegy 94 ezer peren kívüli egyezés született.⁴⁴

További nagyon fontos és egyértelmű jogi álláspontot fogalmazott meg a lengyel Legfelsőbb Bíróság teljes Polgári Kollégiuma a III CZP 25/22. számú, 2024. április 25-én meghozott állásfoglalásában. Ebben kimondta, hogy **ha az indexált vagy denominált hitelszerződésben az idegen valuta árfolyamának meghatározására vonatkozó kikötés tisztességtelen, és ezért nem köti a feleket, akkor a hatályos lengyel jog alapján nem lehet automatikusan más jogszabályból vagy szokásból vett árfolyam-meghatározási móddal pótolni.**⁴⁵ A Legfelsőbb Bíróság azt is kimondta, hogy **ha emiatt nem állapítható meg a feleket kötő árfolyam, akkor az indexált vagy denominált hitelszerződés a fennmaradó részében sem köti a feleket. Ez a gyakorlatban a teljes szerződés kiesését, vagyis a szerződés nem kötelező jellegének megállapítását jelenti.** A III CZP 25/22. számú állásfoglalás különös jelentősége az is, hogy az elszámolás tekintetében a „**két önnálló visszatérítési igény**” elméletét erősítette meg: az érvénytelen vagy a feleket nem kötő szerződés alapján teljesített

---

⁴¹ Bartosz Jankowski, "Disputes over Swiss Franc Mortgages", Penteris/Lexology, 11 March 2025 (III CZP 25/22; 97% körüli fogyasztói pernyertességre vonatkozó összesítés); Joanna Mucha, "From recipe to reality: the Polish way of collective redress", ERA Forum, 2024.

⁴² Reuters, EU top court backs consumers in Polish FX mortgage case, 15.06.2023; Reuters, Poland working on simplifying Swiss franc FX loan settlements and court cases, 25.06.2024.

⁴³ EPRS, 2021, 2. o.; Al Jazeera, As Swiss franc borrowers pop champagne, 3.10.2019; Inhouse Legal, Relief for Polish mortgage borrowers, 11.10.2019.

⁴⁴ Reuters, Poland working on simplifying Swiss franc FX loan settlements and court cases, 25.06.2024.

⁴⁵ A III CZP 25/22. számú, 25 April 2024-i teljes polgári kollégiumi állásfoglalás angol nyelvű ismertetéséhez lásd: BNP Paribas Bank Polska S.A. Capital Group, "Interim Consolidated Report for the period of 9 months ended 30 September 2024", pp. 90-91; Bartosz Jankowski, "Disputes over Swiss Franc Mortgages", Penteris/Lexology, 11 March 2025.

szolgáltatások visszakövetelésekor a banknak és a fogyasztónak önálló, egymástól elkülönülő visszatérítési igénye keletkezik, nem pedig egyetlen, beszámítással automatikusan nettósított különbözeti igény (szaldó vagy egyenlegelszámolás).⁴⁶

A bank tőke-visszakövetelési igényének elévülése főszabály szerint attól a naptól kezdődik, amely azt követi, hogy a fogyasztó a bankkal szemben vitatta a szerződési feltételek kötelező erejét. A Legfelsőbb Bíróság azt is rögzítette, hogy ha a hitelszerződés a tisztességtelen feltételek miatt nem köti a feleket, *nincs jogalap arra, hogy bármelyik fél* – így különösen a bank – a pénzeszközök használatáért *külön díjat, többletkamatot vagy egyéb használati ellenértéket követeljen* a teljesítés és a késedelembe esés közötti időszakra.⁴⁷

A *fogyasztó* ugyanakkor a bank késedelembe esésétől kezdve *késedelmi kamatot kérhet* a bank által visszafizetendő összegekre. Összességében elmondható, hogy Lengyelországban az érvénytelennek vagy a feleket nem kötőnek minősített devizahitelek tekintetében restitúciós elszámolás érvényesült, a két önálló visszakövetelési igény logikájával. A bank főszabály szerint a ténylegesen folyósított tőkeösszeg visszatérítését követelheti, míg a fogyasztó visszakövetelheti az általa teljesített törlesztéseket és járulékos fizetéseket; a bank azonban nem tehet szert külön „tőkehasználati díjra” amiatt, hogy a szerződés az általa alkalmazott tisztességtelen feltételek miatt esett ki.

A lengyel Legfelsőbb Bíróság 2024. április 25-én meghozott, III CZP 25/22. számú, teljes polgári kollégiumi állásfoglalásának lényege így foglalható össze:

1. Ha az indexált vagy denominált hitelszerződésben az idegen valuta árfolyamának meghatározására vonatkozó kikötés tisztességtelen, és ezért nem köti a feleket, nem lehet automatikusan más jogszabályból vagy szokásból vett árfolyamszabállyal kipótolni.
2. Ha emiatt nem állapítható meg a feleket kötő árfolyam, akkor a szerződés a fennmaradó részében sem köti a feleket.
3. Az elszámolásnál a bíróság két önálló visszakövetelési igényből indul ki: a banknak és a fogyasztónak külön-külön visszatérítési igénye lehet. A bank visszakövetelési igényének elévülése főszabály szerint attól indul, hogy a fogyasztó a bankkal szemben vitatta a szerződés kötelező erejét.
4. ***Nincs jogalap a bank részéről külön tőkehasználati díjra, többletkamatra vagy használati ellenértékre a semmis, illetve a feleket***

---

⁴⁶ A két kondikció, illetve "theory of two claims" lengyel modelljéről angol nyelven lásd: The Financial Ombudsman, "The Supreme Court confirms the position of the Financial Ombudsman", 7 May 2021 (III CZP 6/21); vö. BNP Paribas Bank Polska S.A. Capital Group, "Interim Consolidated Report...", pp. 90-91 (III CZP 25/22).

⁴⁷ A bank tőke-visszakövetelési igényének elévülési kezdőpontjáról és a tőkehasználati díj kizárásáról angol nyelvű összefoglalóként lásd: BNP Paribas Bank Polska S.A. Capital Group, "Interim Consolidated Report for the period of 9 months ended 30 September 2024", pp. 90-91 (III CZP 25/22); továbbá C-28/22, Getin Noble Bank, EU:C:2023:992 és C-520/21, Bank M., EU:C:2023:478.

nem kötő szerződés alapján teljesített szolgáltatás és a visszatérítési késedelembe esés közötti időre. A fogyasztó ugyanakkor késedelmi kamatot kérhet a bank által visszafizetendő összegre.⁴⁸

5. A magyar jogalkotás és jogalkalmazás válaszai

5.1. A magyar modell sajátosságai és a felügyeleti háttér

Szinte evidenciának tekintjük, hogy a devizaalapú hitelszerződések okozta válság Közép-Európa valamennyi országát hasonló módon és hasonló intenzitással sújtotta. Ez azonban korántsem igaz. A 2002 után induló, 2004–2005 körül csúcsosodó és a 2008-as gazdasági válságig tartó időszakban e hibás jogi termék különösen erőteljesen sújtotta Magyarországot. Nem túlzás azt mondani, hogy a csaknem 1,9 millió megkötött deviza- és devizaalapú szerződés nyomán a magyar társadalom széles rétegei hosszú évekre adósságcsapdába kerültek. Ennek nemcsak vagyoni, hanem súlyos családi, egészségi, pszichés és egzisztenciális következményei is voltak. E társadalmi dimenzió nélkül a jogi vita súlya sem érthető meg igazán. **Míg Magyarországon 1 millió 900 ezer devizahiteles szerződés jött létre, a lakosságában négyszer nagyobb Lengyelországban mintegy 700 ezer ilyen szerződésről beszélhetünk.** Romániában szintén jelentős volt a devizahiteles szerződések száma, míg Csehország és Szlovákia szinte teljesen mentes maradt e problémától. Szlovákia esetében ennek egyik fő magyarázó tényezője, hogy az ország 2009-ben sikeresen csatlakozott az euroövezethez. Mindenesetre megjegyzésre érdemes: ezt a katasztrofális pénzügyi konstrukciót más úton is el lehetett kerülni.⁴⁹

E tanulmány kereteit meghaladja, de feltárásra érdemes lenne az a súlyos mulasztás is, amelyet a pénzügyi felügyeleti szervek a devizahitel-szerződésekkel kapcsolatos figyelmeztetések elmaradásával, valamint e társadalmilag rendkívül káros szerződéses konstrukcióval szembeni fellépés hiányával követtek el. Bár a későbbi jegybanki és felügyeleti visszatekintésekből is az rajzolódik ki, hogy a magyar felügyeleti és jegybanki szervek a 2000–2010 közötti időszak második felében már érzékelték a

---

⁴⁸ Összefoglaló angol nyelvű hivatkozásként lásd: BNP Paribas Bank Polska S.A. Capital Group, "Interim Consolidated Report for the period of 9 months ended 30 September 2024", pp. 90-91 (III CZP 25/22); W. Kaczmarczyk, "Lesson from the collapse of Getin Noble Bank", Scientific Papers of Silesian University of Technology. Organization and Management Series, 2025, amely bibliográfiai tételként hivatkozza a Supreme Court of the Republic of Poland, Resolution of the full bench of the Civil Chamber of 25 April 2024, case no. III CZP 25/22 dokumentumot.

⁴⁹ A magyar devizahiteles szerződések nagyságrendjéhez lásd: Magyar Nemzeti Bank, devizahiteles elszámolási és forintosítási tájékoztatók, 2014–2015; az európai összehasonlításhoz: European Parliamentary Research Service, Unfair terms in Swiss franc loans, PE 689.361, 2021, 2. o.

devizahitelezés rendszerkockázatait, piacalakító korlátozásokra nem került sor. A probléma így nemcsak a kereskedelmi bankok által bevezetett hibás termékből, hanem az állampolgárok védelmére hivatott intézmények fellépésének hiányából is következett.

Bethlendi András „Egy rossz termékfejlesztésből rendszerszintű piaci kudarc” című tanulmányában úgy fogalmazott, hogy a hitelintézetek a hosszú lejáratú termék kockázatait teljes egészében a fogyasztókra hárították, és hogy a magyar lakossági deviza-jelzáloghitelezés fogyasztóvédelmi és prudenciális szempontból a „teljesen laissez faire, laissez passer” megközelítés iskolapéldája volt, ahol a piaci önszabályozás nem működött. Megállapítása szerint a szabályozói és felügyeleti döntéshozókat is ez a hozzáállás jellemezte, és a jelenség mérséklésére – más régiós országokkal szemben – „*gyakorlatilag semmilyen lépés – sem prudenciális, sem fogyasztóvédelmi szempontból – nem történt*”.⁵⁰ Ugyanebben a tanulmányban Bethlendi azt is írja, hogy a devizahiteleknél az alkalmazott banki refinanszírozási technikák és a folyamatosan enyhülő hitelezési standardok tovább növelték a bizonytalanságot, miközben a svájci frank választásának célja a legkisebb kezdő törlesztőrészlet elérése volt, ami a lakosság nagyon széles, a hitelt nem a legjobb adósi minőségű, stabil jövedelmű, alacsony kockázatú ügyfeleknek, hanem gyengébb hitelképességű, sérülékenyebb, magasabb nemteljesítési kockázatú adósoknak is nyújtották.

5.2. Az árfolyamrés a magyar gyakorlatban

A Kúria a 2/2014. PJE határozat 3. pontjában kimondta, hogy a devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződésekben a folyósításkori vételi árfolyam és a törlesztéskori eladási árfolyam alkalmazása – vagyis az árfolyamrés – tisztességtelen, mert mögötte nem állt a fogyasztónak nyújtott közvetlen szolgáltatás, ezért indokolatlan költséget jelentett, ráadásul gazdasági indoka nem volt világos és átlátható a fogyasztó számára. A Kúria azt is kimondta, hogy e különmemű árfolyamok helyébe az MNB hivatalos devizaárfolyama lép.⁵¹

A Kúria 2/2014. PJE határozatára építve az Országgyűlés előbb a 2014. évi XXXVIII. törvénnyel – a DH1 törvénnyel – törvényi szinten rögzítette, hogy a devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződésekben az eltérő vételi és eladási árfolyam alkalmazását előíró kikötés semmis, és annak helyébe főszabály szerint a Magyar Nemzeti Bank hivatalos devizaárfolyamának alkalmazására irányuló rendelkezés lép. Ezt követően a 2014. évi XL. törvény – a DH2 törvény – az árfolyamrésből és az egyoldalú szerződésmódosításokból eredő túlfizetések elszámolásának szabályait állapította meg. E rendezést követően került sor a 2014. évi LXXVII. törvény megalkotására, amely a devizaalapú

---

⁵⁰ Bethlendi András: Egy rossz termékfejlesztésből rendszerszintű piaci kudarc. A hazai lakossági deviza-jelzáloghitelezés. Hitelintézeti Szemle, 14. évf. 1. szám, 2015, 5–29. o.

⁵¹ Kúria 2/2014. Polgári jogegységi határozat, különösen III.3. pont; vö. Kúria 6/2013. Polgári jogegységi határozat, III.1. pont.

fogyasztói kölcsönszerződések törvény erejénél fogva történő forintra váltásáról és az ehhez kapcsolódó új kamatszabályokról rendelkezett.⁵²

Történeti távlatból nézve azonban a beavatkozás hatása korántsem volt olyan kedvező, mint amilyennek első pillantásra tűnhetett. Rögtön adódik az összevetés a lengyel legfelsőbb bírósági gyakorlattal, amely a *Dziubak* ítéletet követően abba az irányba mozdult el, hogy az árfolyamrésre és az árfolyamkockázatra vonatkozó tisztességtelen kikötések kiesése esetén a szerződés egészének érvénytelensége állapítható meg. Ezt Lengyelországban egyedi perekben, bírói úton lehetett érvényesíteni. A magyar kötelező forintosítás ugyanakkor ezt az érvénytelenségi problémát részben eltakarta, részben pedig olyan új jogviszonyt alakította át, amelynek fogyasztóvédelmi igazolhatósága erősen vitatható.

Ha egy hipotetikus, de a korabeli piaci viszonyoktól nem idegen példát veszünk, a probléma még világosabban látható. A 2000-es évek közepén nem volt ritka a 20–21 éves futamidejű svájci frank alapú jelzáloghitel. Tegyük fel, hogy 2007-ben egy fogyasztónak lakásvásárláshoz nagyságrendileg 15 millió forintra volt szüksége. Ekkor **100 000 svájci frankban nyilvántartott devizaalapú hitelt** felvétele esetén **14,9 millió forintot folyósíthattak a számára.** Ez kb. 149 Ft/CHF induló árfolyamnak felel meg. A kezdő havi törlesztőrészlet nagyságrendileg 700 svájci frank, vagyis kb. 104 000 forint lehetett.⁵³

Ez az induló helyzet a fogyasztó számára azt az egyszerű, hétköznapi képet közvetíthette, hogy egy kb. 15 millió forintos lakáscélú finanszírozást kb. 100–105 ezer forintos havi törlesztéssel tud teljesíteni. Ha pusztán készpénzáramlási oldalról nézzük, az adós ilyen havi teher mellett kb. 12 év alatt fizetett volna ki annyi forintot, amennyi az eredetileg folyósított kölcsönösszegnek megfelelt. Természetesen a hitel nem kamatmentes konstrukció volt: a teljes futamidő alatt, stabil árfolyam mellett is ennél lényegesen többet, kb. 26 millió forintot kellett volna visszafizetnie. **Ez azonban még mindig olyan nagyságrend, amely a fogyasztó induló döntési horizontján belül értelmezhető lehetett.**⁵⁴ Másképpen fogalmazva:

---

⁵² 2014. évi XXXVIII. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről; 2014. évi XL. törvény a 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről; 2014. évi LXXVII. törvény az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről.

⁵³ A számítás kiinduló feltételezései: 100 000 CHF tőke, 252 hónapos futamidő, 700 CHF havi törlesztőrészlet; annuitásos visszszámítással ez kb. 6,2% éves effektív kamatszintnek felel meg. A deviza-jelzáloghitelek korabeli költségszintjéhez lásd: Balog Ádám - Nagy Márton: A bankok erőfőlénye a devizahiteles-problémában, Magyar Nemzeti Bank, 2013. augusztus 21.; eszerint az ügyfelek jellemzően 6-7% THM mellett vették fel a devizahiteleket, majd a válság alatt az átlagos THM 8-9% körüli szintre emelkedett.

⁵⁴ A fogyasztói döntési horizont korlátaihoz lásd: Magyar Nemzeti Bank: Devizahitelek, tájékoztató, 2008. A tájékoztató kifejezetten rögzítette, hogy a THM

ha a fogyasztó a svájci frank–forint árfolyam 10%-os ingadozásával számolt volna, akkor a teljes visszafizetési teher nagyságrendileg kb. **24–29 millió forint között** alakulhatott volna. Ez már önmagában is jelentős teher, de még mindig alapvetően más világ, mint az a pálya, amelyre a szerződés ténylegesen került.⁵⁵

Ha az adós 2015 elejéig mintegy 90 hónapon át törlesztett, akkor ezalatt kb. 63 000 svájci frankot fizetett meg. Az MNB történeti havi átlagárfolyamaival számolva ennek forintértéke – a pontos kezdő hónaptól függően – kb. **13 millió forint körül** alakulhatott. Ekkorra azonban a fennmaradó tartozása még mindig kb. 77 500 svájci frank volt.⁵⁶ A forintosítási törvény ezt a fennmaradó tartozást a rögzített, 256,47 Ft/CHF árfolyamon váltotta át. Ennek következtében a fennmaradó tartozásból mintegy **19,9 millió forint új forinttőke** keletkezett.⁵⁷

Ez a számítás teszi különösen érzékletessé a jogalkotói beavatkozás ambivalenciáját. Az adós addigra már nagyjából az eredetileg folyósított forintösszeghez közelítő nagyságrendet fizetett vissza, mégis azzal szembesült, hogy a törvény erejénél fogva átalakított szerződésben még közel 20 millió forintnyi új forinttőke maradt fenn vele szemben. **Vagyis a jogalkotói beavatkozás nem úgy működött, mint a fogyasztó eredeti helyzetének helyreállítása, hanem sokkal inkább úgy, mint a hibás szerződéses konstrukció fennmaradó pénzügyi pályájának törvényi újrarögzítése.**

A forintosítási törvény emellett új kamatszámítási mechanizmust is bevezetett. A korábbi, svájci frankhoz kötődő kamatkörnyezet helyére BUBOR-alapú, vagyis forintpiaci referencia-kamatlábhoz igazodó konstrukció lépett, kötelező kamatfelárral együtt. Ennek következtében a kb. 19,9 millió forintos új forinttőke mellett a hátralévő futamidőre az induló havi törlesztőrészlet nagyságrendileg **175–183 ezer forint körüli szintre** emelkedhetett. A teljes visszafizetés így a korábbi teljesítésekkel együtt már kb. 41–43 millió forintos nagyságrendbe kerülhetett.⁵⁸

Ezt a pályát két irányból kell értékelni. Egyfelől igaz, hogy a forintosítás megállította a további árfolyamkockázatot: ha sem jogalkotói beavatkozás, sem érdemi bírói szerződéses kontroll nem történt volna, a svájci frank későbbi erősödése mellett a teljes visszafizetés akár **53 millió forint körüli**

---

nem ad információt az esetleges árfolyam- vagy kamatváltozásról és az emiatt megváltozó törlesztőrészletekről.

⁵⁵ A 10%-os árfolyam-ingadozási sáv szemléltető, nem statisztikai előrejelzés: $700 \text{ CHF} \times 252 \text{ hónap} \times 149 \text{ Ft/CHF} = \text{kb. } 26,3 \text{ millió Ft}$; ennek +/-10%-a kb. 23,7-28,9 millió Ft.

⁵⁶ Saját számítás a Magyar Nemzeti Bank hivatalos havi átlagos CHF/HUF árfolyam-idősora alapján. 90 havi, 700 CHF összegű teljesítés a 2007-es indulási hónaptól függően kb. 12,9-13,8 millió Ft-ot eredményez; a fennmaradó kb. 77 500 CHF tőke 100 000 CHF, 252 hónap és 700 CHF havi annuitás mellett számított nagyságrend.

⁵⁷ 2014. évi LXXVII. törvény 10. §; Magyar Nemzeti Bank: Forintosítás - deviza alapú szerződések. Az MNB tájékoztatója szerint a svájci frank alapú hiteleknel alkalmazandó forintosítási árfolyam 256,47 Ft/CHF volt.

⁵⁸ 2014. évi LXXVII. törvény 11-15. §; a forintosítást követő kamatozás a törvényben meghatározott referencia-kamatláb és kamatfelár rendszerére épült. Módszertani számítás: 19,9 millió Ft fennmaradó forinttőke, kb. 162 hónap hátralévő futamidő és kb. 6-6,7% éves kamatszint mellett a havi törlesztés nagyságrendileg 175-183 ezer Ft, a hátralévő teljesítés kb. 28-30 millió Ft.

nagyságrendig is emelkedhetett volna. Ebben az értelemben a forintosítás a fogyasztót valóban megóvta egy még súlyosabb árfolyamkockázati pályától.⁵⁹

Másfelől azonban a döntő méltányossági kérdés nem ez. **A valódi összehasonlítás nem csupán a 43 millió és az 53 millió forint között húzódik, hanem a fogyasztó eredeti, észszerűen átlátható döntési horizontja és a törvény által utólag ráterhelt pénzügyi pálya között.** Az átlagos fogyasztó számára a kb. 15 millió forintos finanszírozási igény, a kb. 100 ezer forintos induló törlesztőrészlet és legfeljebb 10%-os árfolyam-ingadozási elképzelés alapján reálisan egy kb. 24–29 millió forintos teljes visszafizetési sáv lehetett felfogható. Ehhez képest a forintosítás utáni magyar megoldás nagyságrendileg 41–43 millió forintos teljes terhet eredményezhetett.

Ez a különbség mutatja meg a probléma lényegét. A jogalkotó olyan szerződésekbe avatkozott be, amelyekről maga a magyar jog is elismerte, hogy legalább az árfolyamrés tekintetében semmis kikötéseket tartalmaztak. (És a lengyel bírói jogértelmezés szerint az uniós jog alapul vételével a szerződés teljes érvénytelenségéhez vezettek.) A 2014. évi XXXVIII. törvény kifejezetten semmisnek minősítette azt a nem egyedileg megtárgyalt kikötést, amely a folyósításra és törlesztésre eltérő árfolyam alkalmazását írta elő, és e kikötés helyébe az MNB hivatalos árfolyamát rendelte.⁶⁰

A jogalkotói válasz tehát nem egy hibátlan szerződés fenntartását szolgálta, hanem olyan szerződéses konstrukciót mentett meg, amelynek egyik lényeges eleme már törvényi szinten is érvénytelenségi hibaként jelent meg. **Éppen ezért különösen súlyos kérdés, hogy a törvényi beavatkozás miért nem a fogyasztó eredeti gazdasági helyzetének helyreállítására, hanem a szerződés banki oldalról kedvező pénzügyi pályájának megőrzésére vezetett.** A forintosítás kétségtelenül mérsékelte a további árfolyamkockázatot, de nem számolta fel azt a méltánytalanságot, hogy az adós a már megfizetett jelentős összegek után is az eredetileg észszerűen belátható teljes tehernél jóval magasabb visszafizetési pályára került.

5.3 MNB, forintosítás, erkölcsi kérdések

A magyar devizahiteles történet nem pusztán egy szerencsétlen pénzügyi korszak epizódja volt, hanem **a kereskedelmi bankok, az állami felügyelet és a fogyasztóvédelem együttes kudarca.** Miközben Közép-Európában korántsem minden állam vált ilyen mértékben a devizaalapú hitelezés foglyává, Magyarországon a jelenség tömeges méretet öltött: a forintosításig közel 1,9 millió deviza- és devizaalapú kölcsönszerződés fordult meg a rendszerben, beleértve az élő, a felmondott és a már megszűnt szerződéseket

---

⁵⁹ Saját szemléltető számítás: 700 CHF havi törlesztés 252 hónapon keresztül, a 2007-2026 közötti időszakra az MNB havi átlagos CHF/HUF árfolyam-idősorával, az utolsó hiányzó hónapokra óvatos, kb. 400 Ft/CHF körüli kivetítéssel. E módszerrel a teljes devizapálya kb. 52-53 millió Ft nagyságrendjébe esik.

⁶⁰ 2014. évi XXXVIII. törvény 3. § (1)-(2): a fogyasztói kölcsönszerződésben - az egyedileg megtárgyalt feltétel kivételével - semmis az a kikötés, amely a folyósításra és a törlesztésre eltérő típusú árfolyam alkalmazását rendeli; a semmis kikötés helyébe főszabály szerint az MNB hivatalos devizaárfolyama lép.

is. Ez a 2016-os népességre vetítve mintegy 19%-os érintettséget jelentett. A számok tehát már önmagukban arra utalnak, hogy nem kivételesen rossz egyéni döntések sorozatáról, hanem társadalmi léptékű, rendszerszintű kitértekről beszélünk.⁶¹

E kitértég gazdasági súlyát az állományi adatok is megerősítik. 2014 szeptemberének végén a fogyasztói deviza- és devizaalapú jelzáloghitel-állomány még 3350 milliárd forintot tett ki. A forintosítás első hulláma pedig mintegy 500 ezer jelzáloghitel-szerződést, összesen 3300 milliárd forintnyi állományt érintett, amelyhez 2015 végén további 250 ezer személyi kölcsön és gépjárműhitel társult. A nem jelzálog típusú fennmaradt devizahitelek között 72% feletti volt a gépjárműhitelek aránya, közel 20% a személyi kölcsönöké, és az állomány 82%-a svájci frank alapú maradt. Ezek az adatok azt mutatják, hogy a válság nem egyetlen hiteltermékhez vagy egyetlen társadalmi csoporthoz kapcsolódott, hanem a magyar háztartások széles körét, több szerződéstípuson keresztül, tömegesen érintette.⁶²

A legsúlyosabb jelzést azonban a nemteljesítő állomány adta. 2014 végére **a 90 napon túl késedelmes jelzáloghitelek a teljes portfólió mintegy egynegyedét tették ki**; ez 140 ezer adóst, más bontásban mintegy 170 ezer szerződést, és hozzávetőleg 1450 milliárd forintnyi kitértéget jelentett. E ponton a jelenség már nem tekinthető a szerződési szabadság körébe eső, utólag sajnálatos egyéni kockázatvállalásnak. Itt az egész társadalom sérülékenysége vált láthatóvá, és ezzel együtt az is, hogy a piac, a felügyelet és a jogrendszer nem állított fel időben kellő erejű korlátokat.⁶³

Nem vitatható, hogy a 2014–2015-ös állami beavatkozás elhárított egy azonnali és súlyosbodó pénzügyi katasztrófát. A forintosítás a további árfolyamkockázat levágásával kétségkívül megóvta az adósokat attól, hogy a svájci frank újabb erősödése még pusztítóbb következményekkel járjon. E beavatkozás szükségessége aligha vonható kétségbe. Ám ebből nem következik, hogy a választott rendezés normatív értelemben kielégítő lett volna. A magyar jogalkotó nem a hibás konstrukció teljes lebontását választotta, hanem annak *állami átstrukturálását*: a megmaradt tartozást a már addigra is megemelkedett árfolyamon forinttökévé alakította át, és ehhez új, mozgó kamatszabályokat rendelt. Ezáltal a fogyasztó nem a tisztességtelen termékből szabadult, hanem a *forintosításig felmerült terhek viselésével egyidejűleg* egy másik, immár *törvényileg újraserkesztett kötelezettségi pályára került*.

A devizahitelek forintosításának hivatalos jegybanki elbeszélése a magyar válságkezelés történetét nem tragikus kényszerhelyzetek sorozataként, hanem *saját intézményi sikereként* beszéli el. A *Magyar Nemzeti*

---

⁶¹ Az elszámolással érintett szerződések tömegére és a 2014–2015-ös elszámolási-forintosítási program nagyságrendjére lásd: Magyar Nemzeti Bank, tájékoztatók a fogyasztói kölcsönszerződések elszámolásáról és a forintosításról, 2014–2015.

⁶² Magyar Nemzeti Bank: 10 éve történt a devizahitelek forintosítása, 2025. január 30.; a közlemény a forintosítás első hullámát mintegy 500 ezer jelzáloghitel-szerződéshez és hozzávetőleg 3300 milliárd forintos állományhoz köti.

⁶³ Magyar Nemzeti Bank: A lakossági deviza-jelzáloghitelek kivezetése; Hitelintézeti Szemle-különszám / MNB-tanulmányok a forintosításról és az elszámolásról, 2015.

*Bank 2025-ös összegző narratívájában a forintosítás már nem egyszerűen egy szükség által kikényszerített stabilizációs intézkedés, hanem a jegybank „top20 programja” közé emelt teljesítmény, a saját intézményi önkép egyik kitüntetett, ünnepelni való példája. Ebben az értelmezésben a jegybanki programok a nemzetgazdasági felzárkózás meghatározó hajtóerőiként tűnnek fel, a devizahitelek forintosítása pedig mintegy a jegybanki cselekvőképesség iskolapéldájává magasztosul.*⁶⁴

Ezt a hangütést a forintosítás tizedik évfordulójára kiadott jegybanki közlemény még tovább emeli. A beavatkozás itt „végleges megoldásként” jelenik meg; időzítése nem egyszerűen kedvező, hanem egyenesen „tökéletes”; a folyamat mögött pedig a jegybank áll, mint „mozgatórugó”. A korábbi kommunikáció ugyanezt a sémát készítette elő, amikor a devizahitelek kivezetését „gyors és rendezett”, sőt „egy lépésben, gyorsan és rendezett módon” végrehajtható műveletként ábrázolta. A Hitelintézeti Szemle kapcsolódó anyagai sem pusztán technikai sikernek, hanem „rendezett módon, egy lépésben végrehajtott”, „tökéletes időzítésű” intézkedésnek írják le a forintosítást. E nyelvhasználat sajátossága, hogy lezárt történetet alkot: *a megoldottság mítoszát teremti meg* ott, ahol valójában a társadalmi következmények egy jelentős része tovább élt. Miközben az intézményi önleírás a forintosítást „végleges megoldásként”, „tökéletes időzítésű” beavatkozásként, sőt a jegybanki teljesítmény egyik emblémájaként állítja elénk, a társadalmi mérleg jóval komorabb képet mutat. A nemteljesítő portfóliók, a jövedelmileg ellehetetlenült háztartások, a vagyonukat meghaladó tartozásba szorult családok százezrei arra emlékeztetnek, hogy itt nem egyszerűen egy technikai pénzügyi művelet lezárásáról volt szó, hanem emberi sorsok tömeges megrendüléséről. Ebben a fényben az ünnepi, emelkedett hang már nem pusztán jóízű kérdés. Ahol a társadalmi valóság még mindig feldolgozatlan veszteségeket, elhúzódozó jogsérelmeket és egzisztenciális tragédiákat mutat, ott a sikerretorika könnyen a történeti emlékezet meghamisításának határára sodródik. A forintosítás feltétlenül szükséges volt, sőt sok tekintetben elkerülhetetlen; de aligha nevezhető teljes megoldásnak ott, ahol a legsérülékenyebb adósok már megvalósult terhei érdemben fennmaradtak, és ahol a jogrend hosszú időn át inkább adminisztrálta, mintsem jóvátette a tisztességtelen konstrukció következményeit. Ezért a valóban felelős történeti mérleg a mértéktartó belátásé: annak elismeréséé, hogy *a magyar állam és intézményei nem lezárták, hanem csak részben kezelték a devizahiteles válságot*, miközben annak teljes társadalmi árát végső soron az állampolgárok viselték.

Az MNB 2017-es közleménye, amely szerint a devizahitelek forintosításához kapcsolódó átváltáson a jegybank „136 milliárd forintos árfolyameredményt” realizált. Az MNB 2015-ös éves jelentése, hogy *az MNB 2015-ben 177,7 milliárd forint nyereséget realizált* devizaeladásokon, és a devizaeladások volumenét „főként” a háztartási devizahitelek forintosítása és

---

⁶⁴ Magyar Nemzeti Bank: 10 éve történt a devizahitelek forintosítása, 2025. január 30.; vö. MNB, Éves jelentés 2015, a devizatartalékok és a forintosítás összefüggéseiről szóló részek.

más devizatartalék-műveletek befolyásolták. A 177,7 milliárd forint fő forrása a devizahitelek forintosítása volt.⁶⁵

Az MNB 2015-ös különszáma szerint 2014 végére a 90 napon túl késedelmes nemteljesítő lakossági jelzáloghitel-állomány a teljes portfólió mintegy negyedét tette ki, 140 ezer adóst érintett, és a kapcsolódó kitettség közel 1450 milliárd forint volt. Ugyanez az anyag azt is rögzíti, hogy erőteljesebb és aktívabb átstrukturálással 70–80 ezer adós esetében lehetett volna fenntarthatóbb pályát kialakítani.

A jegybank maga közölte 2017-ben, hogy a forintosításhoz kapcsolódó átváltáson 136 milliárd forintos árfolyameredményt realizált. Ugyanakkor az MNB 2024-es éves jelentése szerint 2013 és 2016 között összesen 266,5 milliárd forint alapítói vagyont juttatott a Pallas Athéné alapítványoknak.

Érdemes a kilátástalan helyzetbe került devizahitelek adósságállományát és a forintkonverzió az MNB által nyert pénzek volumenét összehasonlítani. Az MNB közvetlen nyeresége a konverzió 136 milliárd forint a 1450 milliárdos problémás jelzáloghitel-kitettségek kb. 9,4%-a. A 2015-ben a devizakonverziókon realizált nyereség 177,7 milliárd forint már kb. ennek 12,3%, míg az MNB által a Pallas Athéné alapítványoknak juttatott, az MNB alaptevékenységéhez nem szükséges teljes pénzügyi keret 266,5 milliárd forint pedig kb. 18,4%. Ezek az összegek a nehéz helyzetbe került devizahitelek terheihez képest is jelentős összegek.

Ez a kétségkívül rendelkezésre álló összeg **alkalmas lehetett volna arra, hogy egy célzott, szociálisan érzékeny, a legkiszolgáltatabbra összpontosító program** látható nagyságú kompenzációs vagy restrukturálási alapját megteremtse, különösen azoknál az adósoknál, akiknél sem a jövedelem, sem a vagyon nem adott többé reális alapot a szerződés rendezett továbbélésére.

Ez az összevetés teszi morálisan nehezen elfogadhatóvá, hogy miközben az intézményi oldalon hatalmas nyereségek és vagyonmozgások jelentek meg, a legkiszolgáltatabb adósok számára nem jött létre arányos jóvátételi válasz.

Van a közéletnek olyan pillanata, amikor a száraz számok mögül egyszer csak erkölcsi tények emelkednek ki. A Pallas Athéné-alapítványok története ilyen pillanat. A Magyar Nemzeti Bank által létrehozott alapítványi rendszerbe 2014-ben 266,4 milliárd forintnyi vagyon került; olyan közvagyon, amelynek őrzése nem pusztán gazdasági, hanem alkotmányos és erkölcsi kötelesség lett volna. Ehhez képest a későbbi adatok már nem gyarapodásról, hanem szinte felfoghatatlan leépülésről tanúskodnak: a korábban mintegy 283 milliárd forintosra tett vagyomból 2024 végére a beszámolók szerint már csak 13 milliárd forint maradt, miközben a veszteség nagyságrendjét több forrás 270 milliárd forint körülire teszi.⁶⁶

---

⁶⁵ Magyar Nemzeti Bank: Éves jelentés 2015, különösen a devizaeladások eredményéről és a forintosításhoz kapcsolódó pénzügyi műveletekről szóló részek; vö. MNB közlemény a forintosításhoz kapcsolódó árfolyameredményről, 2017.

⁶⁶ Állami Számvevőszék: Jelentés a Magyar Nemzeti Bank alapítványai gazdálkodásának ellenőrzéséről, 2016; a Pallas Athéné-alapítványok 2014-es induló

E számok önmagukban is súlyosak. Ám a történet valódi súlya nem a könyvelési sorokban, hanem **a társadalmi kontrasztban rejlik**. Mert ez a vagyon nem légtüres térben keletkezett. Olyan országban tűnt el, ahol a devizahiteles válság nyomán családok százezrei kerültek kilátástalan helyzetbe; ahol emberek tömegeinek sem jövedelme, sem vagyona nem volt elegendő ahhoz, hogy a rájuk szakadt terheket emberi méltóságuk sérelme nélkül viseljék. Ilyen körülmények között a közvagyon elvesztése több, mint pénzügyi kudarc: ez a jóvátétel történeti lehetőségének elvesztése. Annak a lehetőségnek az elvesztése, hogy abból, ami közpénzből képződött, legalább valami visszajusson azokhoz, akik a válság legnehezebb következményeit hordták.

A közérdeket szolgáló vagyon nem a közjó enyhítésének eszköze lett, hanem átláthatatlan szerkezetekben felörlődő érték. Az, hogy miközben a hivatalos beszéd a válságkezelés sikeréről beszélt, a közvagyon egy része nem a legsérülékenyebbek védelmét, hanem a felelőtlen vagyongazdálkodás történetét szolgálta. És végül az, hogy mindez megtörténhetett egy olyan intézményi világban, amelynek elsőrendű feladata éppen a pénzügyi bizalom, a közérdek és a nemzeti vagyon védelme lett volna. A kérdés így már nem az, hogy történt-e hiba. A kérdés az, hogyan történhetett meg, hogy a közvagyon őrzésére hivatott rend végül a közvagyon elenyészésének színterévé válhatott.

5.4. Az árfolyamkockázat a magyar gyakorlatban

Az árfolyamkockázat kérdésével a Kúria első megközelítésében, 2013-ban, a 6/2013. PJE határozatban foglalkozott. A határozat szerint a devizaalapú kölcsön devizaszerződésnek tekintendő, és az árfolyamkockázatot főszabály szerint az adós viseli. A 2013-as megközelítés alapján az árfolyamkockázati tájékoztatás körében elegendőnek tűnt, ha a szerződés rögzítette, hogy az árfolyam változhat.⁶⁷

2014-re ez az álláspont valamelyest szigorodott: a Kúria már megkövetelte, hogy az *átlagosan tájékozott fogyasztó a tájékoztatásból ténylegesen fel tudja mérni a kockázat lényegét*. Ha ez nem történt meg, az árfolyamkockázati kikötés tisztességtelen lehetett. Az az érvelés, amely szerint a fogyasztó elvben tudhatta, hogy az árfolyam változhat, nem azonos az uniós jog által megkövetelt transzparenciával. A 93/13/EGK irányelv és az Európai Unió Bírósága gyakorlata ugyanis nem absztrakt kockázatismertetet követel, hanem annak lehetőségét, hogy a fogyasztó konkrétan felmérje a rá háruló pénzügyi teher reális mértékét. A magyar megközelítés ezért ott volt dogmatikailag is helytelen, ahol az *általános kockázat általános értelemben*

---

vagyonára és későbbi portfólióvesztéseire lásd továbbá a 2025-ben megjelent nyilvános sajtóbeszámolókat (HVG, Telex, 444).

⁶⁷ Kúria 6/2013. Polgári jogegységi határozat a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos jogegységi kérdésekről, különösen III.1–3. pont.

vett realizálását *elegendőnek tekintette* a szerződés érvényességének alátámasztására.⁶⁸

A Kúria jogegységi gyakorlata és a devizahiteles törvények együttes alkalmazása alakította ki azt a rendszert, amelyben az árfolyamkockázati tájékoztatás hibája esetén az adós javára bizonyos jogkövetkezmények levonhatók voltak. A bírósági gyakorlat azonban e téren meglehetősen visszafogott maradt. A tapasztalat szerint elsősorban egyes autóhitel-ügyekben és egyes külföldi tulajdonú bankok szerződéseinek kapcsán került sor az árfolyamkockázati tájékoztatás tisztességtelenségének megállapítására. A Kúria értelmezése szerint a DH2 törvény 37. §-ának rendszeréből az következett, hogy a DH-törvények hatálya alá tartozó *szerződések teljes érvénytelensége esetén sem kérhette a fél az érvénytelenség deklarációját: jogkövetkezményként az érvényessé nyilvánítást vagy a határozathozatalig történő hatályossá nyilvánítást kellett megjelölnie*. E jogkövetkezményi kérelem és az ahhoz kapcsolódó elszámolás hiányában a kereset érdemben nem volt elbírálható.⁶⁹

Mindez azt jelentette, hogy *a szerződés érvénytelensége esetén sem lehetett egyszerűen visszatérni az eredeti állapothoz*. Az addig teljesített szolgáltatásokat a bíróságok az elszámolás során figyelembe vették, és a magyar bírói megközelítés erősen törekedett arra, hogy a felek között ne jöhessen létre olyan rendezés, amelyet a bíróság értékaránytalannak tekintene. Ebben a szemléletben a bank által nyújtott pénz használatának lehetősége különös jelentőséget kapott. A bíróságok oly mértékben óvakodtak attól, hogy a fogyasztó oldalán esetleg jogalap nélküli gazdagodás következzen be, hogy ez a gyakorlat sokszor érdemben elzárta az adóst az eredeti állapot helyreállításának lehetőségétől, még abban az esetben is, ha a szerződés kettős érvénytelenségben szenvedett: egyszerre volt jelen benne az árfolyamrés és a jogszerűtlen szintű árfolyamkockázati tájékoztatás hibája.

Még akkor is, ha a bíróság megállapította, hogy az árfolyamkockázattal kapcsolatos szerződési rendelkezés érvénytelen, a legkedvezőbb esetben is csak a szerződés megkötésének időpontjában alkalmazott forintkölcsonök feltételeihez igazíthatta az elszámolást. Ráadásul sok esetben még ekkor is figyelembe kellett venni a forintosítási törvény által előírt devizaátváltási rezsimet. Így könnyen előállhatott az a helyzet, hogy *a bíróság ugyan érvénytelennek mondta ki a szerződést, de a tényleges pénzügyi teher az adós számára mégis úgy alakult, hogy összességében az eredetileg felvett kölcsönösszeg akár kétszeresét is ki kellett fizetnie*, mire az ügy nyugvópontra jutott.⁷⁰ Azáltal, hogy a DH2 törvény 37. §-a és a forintosítási törvény 15/A. §-a miatt az érvénytelenséget a bíróságok tipikusan nem „tisztá”, 2007-től újraszámolt pályán kezelték, hanem a 2014–2015-ös törvényi elszámolási és

---

⁶⁸ Kúria 2/2014. Polgári jogegységi határozat, III.1–3. pont; a transzparencia uniós mércéjéhez lásd: C-186/16, Andriuc, ECLI:EU:C:2017:703; C-51/17, OTP Bank és OTP Faktoring, ECLI:EU:C:2018:750.

⁶⁹ 2014. évi XL. törvény 37. §; 2014. évi LXXVII. törvény 15/A. §.

⁷⁰ A magyar érvénytelenségi jogkövetkezmények devizahiteles perekben történő alkalmazásához lásd: 2014. évi XL. törvény 37. §; 2014. évi LXXVII. törvény 15/A. §; továbbá a Kúria devizahiteles joggyakorlat-elemző csoportjának összefoglaló véleményeit.

forintosítási rezsimet kötelezően figyelembe vették, könnyen előállhatott az a paradox helyzet, hogy a teljes érvénytelenség pénzügyi következménye erősen közelített az érvényesnek tekintett, forintosított szerződés pénzügyi pályájához.

Ez a megoldás ugyanis ***nem az in integrum restitutio irányába mutatott, hanem ellenkezőleg***: abból indult ki, hogy *az érvénytelen szerződés múltbeli teljesítéseit főszabály szerint fenn kell tartani*, és a felek helyzetét csupán a jövőre nézve, ex nunc módon kell rendezni. A konstrukció dogmatikai következménye az volt, hogy a fogyasztó által addig teljesített kamat- és hiteldíjfizetések rendszerint nem váltak visszakövetelhetővé, hanem a bírósági elszámolás kiindulópontjaként „bent maradtak” a jogviszonyban. ***Ezért a fogyasztó sok esetben nem valódi helyreállítást kapott, hanem egy olyan elszámolási kompromisszumot, amely a banki konstrukció múltbeli hatásait nagyrészt érintetlenül hagyta.***

Ezt a szemléletet a magyar szakirodalom is visszaigazolta: Gárdos Péter rámutatott, hogy kölcsönszerződésnél a hatályossá nyilvánítás következtében a felek addigi teljesítései nem válnak jogalap nélkülivé, így a hitelező főszabály szerint a már megkapott kamatot és hiteldíjat is megtarthatja; Kemenes István pedig a hatályossá nyilvánítást a szerződés eredeti tartalmának a bírói döntésig történő konstitutív fenntartásaként, és a jogviszony csupán jövőre szóló felszámolásaként írta le. Mindez lényegileg távol állt attól az uniós fogyasztóvédelmi mércétől, amely a tisztességtelen feltételt úgy kezeli, mintha nem is létezett volna, és a fogyasztót lehetőség szerint abba a helyzetbe kívánja visszavezetni, amelyben a szerződés hiányában lett volna.⁷¹

A magyar jogalkalmazás másik problémája az volt, hogy az árfolyamrészre adott egységes jogalkotói válasz sokszor a teljes devizahiteles probléma megoldásaként jelent meg. Az uniós esetjog fényében azonban világos, hogy ez csak részleges válasz lehetett. Az árfolyamkockázati kikötés vizsgálata, a fogyasztói tájékoztatás minősége, a szerződés fennmaradhatósága és a teljes érvénytelenség kérdése ettől függetlenül is nyitva marad.

---

⁷¹ Gárdos Péter: A kölcsönszerződés érvénytelenségének jogkövetkezménye. Jogtudományi Közlöny, 2014/11., 504–514. o.; Kemenes István: Az érvénytelenség jogkövetkezményeinek szabályozása a Polgári Törvénykönyvben I–II. Gazdaság és Jog, 2016/1., 3–8. o.; 2016/2., 9–13. o.

6. A lengyel és magyar jogfejlődés összehasonlítása

6.1. A szerződésmentési logika és a *dare-facere vita*

A magyar és a lengyel jogfejlődés a devizahitelek védelme körében egészen eltérő utat járt be. A lengyel bíróságok a bankok szempontjából kifejezetten szigorú megoldásokat választottak, ezek azonban teljes egészében összhangban állnak az Európai Unió Bírósága ítélkezési gyakorlatának jogi tartalmával és üzenetével. Ehhez képest a magyar bírói gyakorlat meghatározó alap gondolata hosszú ideig a szerződések mindenáron történő megmentése volt, akár a fogyasztó akarata ellenére is. Ez az irány viszont szöges ellentétben áll az uniós fogyasztóvédelmi jog alaplogikájával.

A másik alapvető eltérés az, hogy míg a lengyel bíróságok egyértelműen követték az Európai Unió Bíróságának megközelítését, addig a magyar gyakorlat sokáig a szerződéses egyensúly utólagos bírói helyreállítására törekedett. Az uniós fogyasztóvédelmi jog kiindulópontja ezzel szemben az, hogy a hibás fogyasztói szerződés következményeit főszabály szerint annak a vállalkozásnak – adott esetben a banknak – kell viselnie, amely az egyoldalú szerződési feltételeket alkalmazta. A tisztességtelen kikötésekből fakadó gazdasági hátrányoknak éppen azért kell az erőfölénnyel rendelkező pénzügyi oldalon jelentkezniük, hogy a jövőben *visszatartó erővel* hassanak a hasonló szerződéses gyakorlatokra.

A magyar bírói gyakorlatban ugyanakkor jelentős erővel érvényesült az a megközelítés, amely a szerződések érvénytelensége esetén is a *gazdasági egyensúly* kialakítására törekedett, és különösen azt kívánta elkerülni, hogy az adós az érvénytelen szerződés következményeként „nyertes” pozícióba kerüljön. Ez az attitűd nem pusztán egyes ügyekben jelent meg, hanem a magyar devizahiteles bírói gyakorlat egyik meghatározó gondolati mintázatává vált. E felfogás elméleti alapja már abban a korai vitában is megjelent, hogy a hitelszerződés *dare* vagy *facere* jellegű szolgáltatásnak tekintendő-e.

A Kúria joggyakorlat-elemző csoportja már 2013-ban többségi szavazással arra az álláspontra jutott, hogy a hitelszerződések a *facere* jellegű szolgáltatási szerződések körébe tartoznak. (A római jogban a legtipikusabb *facere* szerződés a *locatio conductio operarum*, vagyis szolgálat teljesítésére irányuló szerződés, amelynek lényege, hogy az egyik fél valamilyen tevékenységet végez: tanít, őriz, szállít, javít, gondoz, ügyet intéz a másik fél pedig ezért díjat fizet. Az ilyen szolgáltatás sajátossága, hogy természetben nem szolgáltatható vissza.) A Kúria szerint a hitelmegállapodás lényege nem egy meghatározott kölcsönösszeg nyújtása és részletekben történő visszafizetése, hanem egyfajta szolgáltatási keret, amely a bank teljes hitelszerződési tevékenységének egészére vonatkozik, és amelyben a pénz tényleges folyósítása csupán egy elem - éppen ezért a nem lehet a kölcsönadott

pénz visszaadásával sem “visszafordítani”.⁷² Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a kölcsönszerződések tekintetében kétség sem férhetett ahhoz, hogy ez *dare* szolgáltatás: a hitelező meghatározott pénzösszeget ad, a kölcsönvevő pedig azt – a szerződésben meghatározott feltételek szerint – visszafizeti. Ennek az érvénytelenségi jogkövetkezmények szempontjából van jelentősége. *Dare* jellegű szerződés esetében, ha a szerződés érvénytelen, főszabály szerint az kerül előtérbe, hogy amit az egyik fél adott, azt visszakaphatja, amit pedig cserébe kapott, azt vissza kell szolgáltatnia. Álláspontom szerint egyértelműen ez lett volna a dogmatikailag helyes álláspont. A bírósági jogfejlődés ott tért le erről az útról, amikor a hitelösszeg folyósítását egy bonyolult(nak vélt) szolgáltatási hálózat csupán egyik elemének tekintette, és ebből arra következtetett, hogy egy *facere* jellegű szerződésről van szó és ezért a folyósított pénzösszeg visszaadása lehetetlen, ezért a szerződés egészének megmentésére kell törekedni.

Ez a megközelítés egyértelműen bankbarát, és kevésbé veszi figyelembe az adósok fogyasztóvédelmi érdekeit. Ezt követően gyakorlatilag meghatározó szerepet játszott a devizaszerződések magyar bíróságok általi értékelésében. Ezzel állt összhangban az a bírósági attitűd is, amely szerint érvénytelen szerződések esetében is a bíróság egyik legfontosabb célja a gazdasági egyensúly helyreállítása, illetve annak elkerülése volt, hogy az adós a szerződés egyes elemeinek érvénytelensége következtében kedvezőbb helyzetbe kerüljön.

Ez az irány ismét nincs összhangban az Európai Unió Bírósága megközelítésével. Az ***elrettentő hatás elve*** szerint ugyanis a fogyasztói szerződésekkel kapcsolatos uniós védelem egyik lényege: az egyoldalú blankettaszerződéseket alkalmazó félnek (adott esetben a banknak) viselnie kell annak kockázatát, hogy ha tisztességtelen vagy érvénytelen kikötést fogalmaz meg, mert az abból fakadó joghátrányok őt terhelik.

6.2. Az árfolyamrés és az árfolyamkockázat eltérő kezelése

Tanulságos, hogy az árfolyamrés és az árfolyamkockázat kapcsán mennyire eltérően alakult a lengyel és a magyar bíróságok megközelítése.

A lengyel bíróságok a *Dziubak* ítéletet követően az árfolyamrés által megteremtett jogi problémákat alapvetően úgy értelmezték, hogy az árfolyamrés megléte a szerződésben önmagában is alkalmas lehet a teljes szerződés érvénytelenségének megalapozására. Az Európai Unió Bírósága ezt csak feltételesen mondta ki, és a lengyel bíróságokra hagyta annak megállapítását, hogy a lengyel banki szerződések az árfolyamrés tekintetében megfelelnek-e a kimentés feltételeinek. Ha a fogyasztó számára világos volt az árfolyamrés működési mechanizmusa, az nem feltétlenül tette érvénytelenné a devizahitelszerződést. A lengyel bírói gyakorlat azonban arra jutott, hogy az árfolyamrés alapvetően olyan érvénytelenségi ok, amely a szolgáltatás

---

⁷² Kúria, A deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perek joggyakorlat-elemző csoportjának összefoglaló véleménye, 2013; vö. Kúria 6/2013. PJE határozat.

legfontosabb elemeire – a folyósított hitelösszegre és a visszafizetendő részletekre – vonatkozik, ezért e körben fennálló érvénytelenség az egész szerződés kieséséhez vezethet.

Ehhez képest a magyar jogfejlődésben – különösen a *Kásler* ügyre támaszkodva – az a megközelítés vált meghatározóvá, hogy az uniós jog elvileg lehetővé teszi az érvénytelen szerződési feltétel fogyasztó érdekében történő pótlását törvényi rendelkezéssel. Ezt a megoldást a magyar jogalkotó a DH1 és DH2 törvényekben alkalmazta is, az 5.2 fejezetben ismertetett kétséges eredménnyel.

6.3. Árfolyamkockázat és a fogyasztói akarat

Az *OTP* és a *Dunai* ügyekben az Európai Unió Bírósága a magyar devizahiteles jogszabályok uniós joggal való összhangját vizsgálta, és három tételt különös erővel hangsúlyozott. *Először*, attól, hogy a devizahiteles törvények kiküszöbölték a szerződések árfolyamrésre vonatkozó érvénytelenségi okát, az árfolyamkockázatból adódó további érvénytelenségi okokat továbbra is vizsgálni kell. Ennek megfelelően a szerződés teljes érvénytelensége akkor is kimondható, ha az árfolyamréssel kapcsolatos érvénytelenségi elemet a devizahiteles törvények orvosolták. *Másodszor*, a Bíróság azt is egyértelművé tette, hogy a devizahiteles jogszabályok csak akkor alkalmazhatók az irányelvvel összhangban, ha a bíró a konkrét ügyben ténylegesen mérlegelheti, hogy a fogyasztó érdekeinek összessége alapján indokolható-e a fogyasztói hitelszerződés fenntartása. *Harmadszor*, a Bíróság azt is hangsúlyozta, hogy ha a fogyasztó megfelelő tájékoztatás után is úgy dönt, hogy nem kívánja a szerződés további fenntartását, akkor jogában áll ezt kérni a bíróságtól, és a végső rendezés során e fogyasztói álláspontot tiszteletben kell tartani.

Az árfolyamkockázat tekintetében élesen különbözött egymástól a lengyel és a magyar bíróságok megközelítése. A lengyel bíróságok megközelítése igen határozott volt: a lengyel Legfelsőbb Bíróság abból indult ki, hogy ha a fogyasztó ténylegesen megértette volna, miről szól a szerződése, és milyen kockázatokkal jár, akkor ilyen szerződést racionálisan aligha kötött volna meg. Ennek következtében az árfolyamkockázattal kapcsolatos lengyel bírói megközelítés abból a feltételezésből indult ki, hogy a devizahiteles szerződés nagy valószínűséggel az árfolyamkockázati tájékoztatás hibája miatt is érvénytelenségben szenved.

A magyar bírói gyakorlat ezzel szemben elvi szinten hasonló mércét fogadott el, mint a lengyel bíróságok és a Bíróság: az árfolyamkockázati tájékoztatás csak akkor lehet jogszerű, ha az átlagosan tájékozott fogyasztó ténylegesen felfoghatta a szerződéssel járó árfolyamkockázat súlyát.

A gyakorlatban azonban a magyar bíróságok csak egy külföldi tulajdonú nagybank, illetve egyes autóhitelt forgalmazó gazdasági társaságok szerződésai esetében állapítottak meg érvénytelen tájékoztatási elemeket. A banki tájékoztatások döntő többségét olyannak ítélték, amely az árfolyamkockázat szempontjából elegendő volt. Előfordult olyan eset is, amikor a szerződésben rögzített árfolyamkockázati tájékoztatás első fokon

érvénytelennek minősült, a másodfokon eljáró bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy az autóhitel reklámjában szereplő apróbetűs disclaimer is elegendő volt a kockázat jelzésére. Ezért megállapította, hogy a tartozás fennáll, és azt maradéktalanul teljesíteni kell. A magyar jogalkalmazás további sajátos megoldása volt, hogy a devizahiteles törvények alapján a szerződés érvénytelenségét csak az kérhette, aki egyidejűleg a szerződés érvényessé vagy hatályossá nyilvánítását is kezdeményezte. Mindkét esetben lényegében arról volt szó, hogy *a bíróságok a törvényt követve joghatásokat fűztek az egyébként érvénytelen szerződéshez*, méghozzá olyan joghatásokat, amelyek az adósok számára rendkívül hátrányosak és jelentős anyagi terhet jelentők voltak.

A magyar bírói gyakorlat és a DH-törvények együttes alkalmazása hosszú időn át azt eredményezte, hogy ***a fogyasztó még akkor sem juthatott el az eredeti állapot helyreállításához***, ha a szerződés több ponton is tisztességtelen volt.⁷³

6.4. Az Európai Unió Bírósága fogyasztóvédelmi jogértelmezésének kiteljesedése 2020 után és a 10/2025. Jogegységi határozat korlátai

A 2020-as évektől kezdve az Európai Unió Bíróságának fogyasztóvédelmi jogértelmezése a devizahiteles ügyekben fokozatosan elmélyült, és a korábbi alapelvekhez képest egyre részletesebb irányutatást adott a tisztességtelen kikötések jogkövetkezményeiről. A Bíróság nem új fogyasztóvédelmi rendszert alkotott, hanem a 93/13/EGK irányelv 6. és 7. cikkében rejlő követelményeket bontotta ki következetesebben: a tisztességtelen kikötés nem kötheti a fogyasztót, *a bíróság nem írhatja át a szerződést a szolgáltató javára, és a jogkövetkezménynek nemcsak korrekciós, hanem tényleges visszatartó hatással is kell rendelkeznie*. E folyamat különösen magyar és lengyel bírói kezdeményezések nyomán vált gyakorlati jelentőségűvé: a C-19/20., a C-705/21. *AxFina Hungary*, a C-520/21. *Bank M.*, a C-140/22. *mBank*, majd a C-630/23. ügyek egyre pontosabban jelölték ki azt a határt, amelyen túl a nemzeti bíróság már nem jogkövetkezményt von le, hanem valójában a tisztességtelen szerződési konstrukciót menti meg.⁷⁴

Ennek a jogfejlődésnek a lényege nem pusztán az, hogy a szerződés érvényessé nyilvánítása szűkebb körben alkalmazható. A mélyebb üzenet az, hogy a nemzeti jogi megoldásokat a Bíróság ***nem címkéjük, hanem tényleges hatásuk alapján ítéli meg***. Ha az árfolyamkockázati kikötés tisztességtelensége miatt a szerződés fő gazdasági szerkezete dől meg, akkor a bíróság nem alakíthat ki utólag egy olyan „javított” szerződést, amely a

⁷³ 2014. évi XL. törvény 37. §; 2014. évi LXXVII. törvény 15/A. §; C-705/21, MJ kontra AxFina Hungary Zrt., ECLI:EU:C:2023:352; C-630/23, AxFina Hungary, ECLI:EU:C:2025:302.

⁷⁴ A 2020-as évekbeli EUB-ítélkezési irányhoz lásd különösen: C-19/20, Bank BPH, ECLI:EU:C:2021:341; C-705/21, AxFina Hungary, ECLI:EU:C:2023:352; C-520/21, Bank M., ECLI:EU:C:2023:478; C-140/22, mBank, ECLI:EU:C:2023:965; C-630/23, AxFina Hungary, ECLI:EU:C:2025:302.

fogyasztót továbbra is a hibás konstrukció gazdasági következményeinek viselésére kényszeríti. A jogkövetkezménynek ezért nem az a feladata, hogy a szerződést valamilyen elszámolási technikával mégis kezelhetővé tegye, hanem az, hogy a *fogyasztót ténylegesen abba a jogi és gazdasági helyzetbe hozza, amelyben a tisztességtelen kikötés hiányában lett volna.*

Az *AxFina* ügyben a Bíróság egyértelmű korrekciós irányt jelzett a magyar bíróságok számára. Az ezt követő kúriai jogegységi határozat az érvényessé nyilvánítást már csak a fogyasztó kifejezett kérésére tette megengedhetővé – bár jogosan vethető fel, hogy a fogyasztó miért kérne ilyen jogkövetkezményt. A hatályossá nyilvánítás lehetősége ugyanakkor továbbra is fennmaradt, az új jogegységi határozat pedig egyértelművé tette, hogy annak számítási módja a korábinál fogyasztóbarátabb, kedvezőbb elszámolási rendszert tehet lehetővé.⁷⁵

E mércéhez képest a *10/2025. Jogegységi határozat* legfontosabb problémája nem az, hogy nyíltan szembefordulna az Európai Unió Bírósága ítéleteivel. A gond inkább az, hogy *az Európai Unió Bírósága által megkövetelt restitúciós és visszatartó logikát visszafordítja a magyar érvénytelenségi jog korábbi szerződésrendező dogmatikájának nyelvére.* A jogegységi határozat abból indul ki, hogy a C-630/23. ítélet kifejezetten az érvényessé nyilvánítást zárta ki, a DH2 37. § (1) bekezdése szerinti hatályossá nyilvánítás azonban – megfelelő tartalommal – továbbra is alkalmas lehet a jogkövetkezmények levonására. A Kúria érvelése szerint tehát a hatályossá nyilvánítás összeegyeztethető azzal az uniós követelménnyel, hogy a fogyasztó visszakapja a szolgáltató jogalap nélküli gazdagodását.⁷⁶

Ez az értelmezés azonban túlságosan formalista. Az Európai Unió Bírósága fogyasztóvédelmi joggyakorlata alapján nem az a döntő, hogy a magyar jog hogyan nevezi az érvénytelen szerződés jogkövetkezményét, hanem, hogy ***az eredmény valóban teljes egészében felszámolja-e a tisztességtelen feltételre épülő szerződéses mechanizmus hatásait.*** Ha a hatályossá nyilvánítás a gyakorlatban azt eredményezi, hogy a bíróság joghatásokat fűz az egyébként érvénytelen szerződéshez, és csupán elszámolási korrekcióval teszi „rendezetté” a felek viszonyát, akkor ugyanaz a szerződésmentő reflex tér vissza más dogmatikai név alatt, amelyet az Európai Unió Bírósága ítélkezési gyakorlata éppen korlátozni kívánt. Nem véletlen, hogy Gombos Katalinnak a jogegységi határozathoz fűzött *különvéleménye* rámutat, hogy *a hatályossá nyilvánítás a magyar jogban jogalakító döntés, amely az érvénytelen szerződés bizonyos joghatásainak elismerésével jár, ezért nem felel meg a C-630/23. ítélet restitúciós követelményének.*⁷⁷

---

⁷⁵ Kúria 10/2025. jogegységi határozat (Jpe.IV.60.030/2025/17.), 2025. július 7.; az alapul szolgáló uniós ítélet: C-630/23, *AxFina Hungary*, ECLI:EU:C:2025:302.

⁷⁶ Kúria 10/2025. JEH (Jpe.IV.60.030/2025/17.); különösen az érvényessé nyilvánítás és hatályossá nyilvánítás jogkövetkezményeiről szóló indokolási részek.

⁷⁷ A 10/2025. JEH uniós jogi mércéjének kritikai értékeléséhez a viszonyítási pont: C-630/23, *AxFina Hungary*, ECLI:EU:C:2025:302, 43–50. pont; vö. 93/13/EGK irányelv 6. cikk (1) bekezdés és 7. cikk (1) bekezdés.

A magyar bíróságoknak ezért nem azt a következtetést kellett volna levonniuk az Európai Unió Bírósága újabb gyakorlatából, hogy az érvényesség nyilvánítás helyett a hatályossá nyilvánítás technikájával továbbra is fenntartható a devizahiteles szerződések bírói rendezésének korábbi modellje. A helyes következtetés inkább az lett volna, hogy az árfolyamkockázati kikötés tisztességtelensége esetén a bírói jogkövetkezménynek önállóan, érdemben és eredményében kell megfelelnie az uniós fogyasztóvédelmi minimumoknak. A 10/2025. jogegységi határozat ezért nem kielégítő válasz az Európai Unió Bírósága jogfejlődésére: *formailag alkalmazkodik* ugyan annak nyelvéhez, de valójában nem számol le teljesen azzal a magyar jogalkalmazási hagyománnyal, amely a fogyasztó tényleges helyreállítása helyett elsősorban a szerződés jogi kezelhetőségét tartotta szem előtt.

7. Az effektív jogvédelem gyakorlati ütközési pontjai

7.1. Az érvénytelenségi kifogás és a végrehajtási szakasz

A devizahiteles ügyek egyik legnagyobb gyakorlati tétje a végrehajtási szakaszban jelenik meg. Ha a fogyasztó csak az alapeljárásban hivatkozhatna érvénytelenségi vagy tisztességtelenségi kifogásra, a végrehajtási eljárásban azonban már nem, akkor a tényleges jogvédelem súlyosan kiüresedne. A legsúlyosabb és gyakran visszafordíthatatlan sérelmek – a lakhatás elvesztése, a vagyoni ellehetetlenülés, a társadalmi leszakadás – éppen a végrehajtás során következnek be.⁷⁸

Az uniós jog hatékony érvényesülésének elvéből az következik, hogy a fogyasztót nem lehet megfosztani attól, hogy olyan kifogást terjesszen elő, amely a követelés alapját vagy mértékét érinti. Ez nem jelenti azt, hogy minden végrehajtási eljárás automatikusan felfüggesztendő lenne. Azt azonban igen, hogy a bíróságnak képesnek kell lennie arra, hogy a végrehajtási szakaszban is figyelembe vegye az uniós jog által védett fogyasztói pozíciót, különösen akkor, ha a tisztességtelen kikötésre épülő követelés érvényesítése helyrehozhatatlan kárral fenyeget.

Az érvénytelenségi kifogás végrehajtási relevanciájának elismerése nem rendkívüli kivétel, hanem **az effektív jogvédelem logikus következménye**. Ha **az uniós fogyasztóvédelmi jogot komolyan vesszük**, akkor annak a végrehajtási szakaszban is kell rendelkeznie korrekciós erővel. **A végrehajtási szakaszban dől el, hogy az uniós jog élő jogvédelem marad-e, vagy pusztán utólagos hivatkozási ponttá válik. A végrehajtási szakaszban biztosítandó teljes és tényleges fogyasztóvédelmi jogvédelem uniós jogi kötelezettségét az Aziz, a Kušionová és a Finamadrid ügyek egyértelműen tisztázták.**

---

⁷⁸ A végrehajtási szakaszban biztosítandó tényleges fogyasztóvédelmi jogvédelemhez lásd: C-415/11, Aziz, ECLI:EU:C:2013:164, 59–64. pont; C-34/13, Kušionová, ECLI:EU:C:2014:2189, 63–66. pont; C-49/14, Finamadrid, ECLI:EU:C:2016:98.

7.2. Jogkövetkezmények, perújítás és állami felelősség

A legújabb uniós ítéletek fényében különösen élesen merül fel a kérdés, hogy miként kezelhetők azok az ügyek, amelyekben jogerős magyar ítélet született olyan jogértelmezési környezetben, amelyet az Európai Unió Bíróságának későbbi gyakorlata érdemben pontosított vagy meghaladott. A kérdés itt már túlmutat az anyagi jogi érvénytelenségen: a jogerő, a rendkívüli jogorvoslatok és az állami felelősség hármasságánál helyezkedik el.⁷⁹

A dogmatikai kiindulópont az *in integrum restitutio* logikája. A fogyasztót – amennyire a jog és a tények ezt lehetővé teszik – olyan helyzetbe kell hozni, mintha a tisztességtelen kikötés nem fejtett volna ki joghatást. Ez nem feltétlenül jelent mechanikus visszaszámolást, de mindenképpen kizárja, hogy a tisztességtelen klauzula gazdasági következményei érdemben fennmaradjanak a fogyasztó terhére.

Éppen ezért nélkülözhetetlen, hogy világos feltételek mellett, rendkívüli felülvizsgálati lehetőség legyen biztosítható ott, ahol a korábbi ítélet nyilvánvalóan olyan jogértelmezésre épült, amely az Európai Unió Bírósága későbbi jogértelmezése után már nem tartható fenn. Feltétlenül szükségesnek tartom, hogy (a Kúria irányadó gyakorlatának akár bírósági, akár jogalkotói megváltoztatásával) az Európai Unió Bírósága döntése ne a teljesíthetetlenül rövid, 45 napos felülvizsgálati, hanem a megfelelő feltételek esetén akár a korábbi jogerős döntéshez képest öt éven keresztül perújítási okként legyen figyelembe vehető.

A jelen tanulmány kereteit meghaladja, de érdemes rögzíteni, hogy az Európai Unió jogának előzetes döntéshozatali ügyekben az EUB által lefektetett jogértelmezésétől eltérő, a fogyasztó számára hátrányos nemzeti bírósági bírósági döntések a magyar állam kártérítési felelősségét eredményezhetik.⁸⁰

---

⁷⁹ A jogerő és az uniós jog viszonyához lásd: C-234/04, Kapferer, ECLI:EU:C:2006:178; C-213/13, Impresa Pizzarotti, ECLI:EU:C:2014:2067; C-177/20, Grossmania, ECLI:EU:C:2022:175.

⁸⁰ Az állami felelősség uniós jogi alapjaihoz lásd: C-6/90 és C-9/90, Francovich és társai, ECLI:EU:C:1991:428; C-224/01, Köbler, ECLI:EU:C:2003:513; C-173/03, Traghetti del Mediterraneo, ECLI:EU:C:2006:391.

7.3. A jelenlegi magyar gyakorlat uniós jogi ütközési pontjai

A jelenlegi magyar joggyakorlat uniós joggal szembeni ütközési pontjai a következőkben foglalhatók össze.

1. Az árfolyamrész esetében is – akkor is, ha a szerződés potenciális érvénytelensége kizárólag az árfolyamrész alkalmazásán alapul – jogában áll a félnek kérni, hogy a bíróság a szerződés teljes érvénytelenségét mondja ki. A bíróságnak ilyenkor a devizaadó teljes helyzetét vizsgálva kell döntenie. Ha az adós az összes körülmény mérlegelése után is ragaszkodik a szerződés megszüntetéséhez, akkor az ebből fakadó jogkövetkezményeket kell érvényesíteni.
2. Az árfolyamkockázat miatt érvénytelen szerződések esetében az uniós jog által megkívánt megközelítés szintén az, hogy a fogyasztó kérheti a teljes érvénytelenség jogkövetkezményének alkalmazását, és a bíróságnak ezt biztosítani kell. Álláspontom szerint sem a hatályosság, sem az érvényesség nyilvánítás nincs összhangban az uniós joggal, ha olyan terheket tart fenn az adóssal szemben, amelyek a szerződés nemlétezése esetén nem állnának fenn. Különösen problematikus, ha a már befizetett összegek úgy jelennek meg, mintha azok a bank részére jogszerűen megfizetett tartozások lennének.
3. Az uniós jog kívánalma az, hogy a feleket olyan helyzetbe kell hozni, mintha az érvénytelen szerződést meg sem kötötték volna. Ezért a szerződések érvénytelenségével kapcsolatos bírói tevékenységnek nem a bank és a magánszemély közötti gazdasági helyzet bírói úton történő kiegyensúlyozására, hanem az *in integrum restitutio*, vagyis az eredeti állapot lehető legteljesebb helyreállítására kell irányulnia.
4. A magyar jogrendszerben jelenleg nincs tényleges lehetőség arra, hogy az európai uniós jogfejlődés eredményeként egyértelművé vált érvénytelenségi helyzetek perújítási okként érvényesüljenek, mert az erre rendelt rövid felülvizsgálati határidők a devizahitelek esetében nem csupán leteltek, hanem *valójában még elvi szinten sem biztosították a rendkívüli perorvoslat lehetőségét*.
5. Az ideiglenes intézkedések tekintetében az Európai Unió Bírósága szintén jelentős normatív tartalmú előzetes döntéshozatali ügyekben foglalt állást. E döntések lényege, hogy nemcsak az alapperben, hanem a végrehajtási eljárásban is lehetőséget kell biztosítani az érvénytelenségi kifogások előterjesztésére, még akkor is, ha a bank a követelést időközben követeléskezelő cégre engedményezte.

8. Lehetséges korrekciós irányok 2026-ban

8.1. Bírói jogalkalmazási lépések

A devizahitelek helyzetének javítása mindenekelőtt úgy biztosítható, ha a magyar bírói gyakorlat a jövőben következetesen az uniós joggal összhangban álló döntéseket hoz. E bírói jogalkalmazási lépések az alábbiak szerint foglalhatók össze.

1. A bíró számára *biztosítani kell a teljes érvénytelenség mérlegelésének lehetőségét* azokban az árfolyamréshez kapcsolódó érvénytelenségi problémával terhelt ügyekben is, ahol jogszabály egyébként pótolná az érvénytelen árfolyamrés-kikötést. Ha ezek az ügyek még nem zárultak le, akkor a bírónak az összes körülmény mérlegelésével, a fél kérelmére a teljes érvénytelenség joghatásait kell alkalmaznia.
2. Az árfolyamkockázat tekintetében a jogegységi határozatban szereplő *hatályossá vagy érvényessé nyilvánítás álláspontom szerint ellentétes az uniós joggal, ha a fogyasztó akarata ellenére tartja fenn a szerződésből fakadó terheket*. Ilyen esetben a szerződés megszűnésére a teljes érvénytelenség joghatásait kell alkalmazni. Célszerű lenne a lengyel bírói gyakorlathoz hasonlóan elkülöníteni az adós és a bank követeléseinek elévülési kiindulópontját, mégpedig úgy, hogy az adós érvénytelenségi igénye egy szimbolikus, az Európai Unió Bírósága 2024–2026 között meghozott mérföldkő jellegű döntéseihez kapcsolható időponttól számított, *meghatározott határidőn belül perújítási vagy felülvizsgálati lehetőséget nyisson*. Ezt erősíti az Európai Unió Bírósága 2026. március 19-i C-679/24. számú ítélet is, amely az elévülés körében kimondta: a fogyasztó igénye nem évülhet el úgy, hogy közben életszerűen még nem ismerhette fel a tisztességtelen kikötést. Hasonló jogi megoldást már alkalmazott a magyar jogalkotó, a regisztrációs adóhoz kapcsolódó *Nádasdi és Németh* ügyben.⁸¹
3. A bíróságoknak ítéleteik meghozatalakor az *elrettentő hatás elvét* kell érvényesíteniük. Meg kell haladniuk azt a törekvést, amely a bank és az adós gazdasági helyzetét mesterséges, bírói úton kialakított egyensúlyba kívánja hozni, pusztán azért, hogy egyik fél se legyen „nyertese” az érvénytelen szerződésnek. Az érvénytelen szerződéssel kapcsolatos negatív joghatásokat egyértelműen a blankettaszerződéseket alkalmazó banknak kell viselnie.
4. Lehetővé kell tenni azt is, hogy az adós az érvénytelenségi kifogásokat a *végrehajtás legvégső szakaszában*, illetve a követeléskezelő cégre engedményezett követelések esetében is érvényesíthesse.

---

⁸¹ C-290/05. és C-333/05. számú egyesített ügyek, Nádasdi és Németh, ECLI:EU:C:2006:478.

8.2. Jogalkotói folyamatok és rendkívüli jogorvoslati keretek

A devizahitelek helyzetének rendezésében a jogalkotó szerepe nem lehet korlátlan, a rendkívüli jogorvoslati keretek megteremtése tekintetében azonban a jogalkotó, vagy a jogalkalmazó fellépése nélkülözhetetlen. Célszerű lenne az Európai Unió Bírósága gyakorlatában is megmutatkozó jelentős irányváltásra tekintettel olyan *időben korlátozott időszakot meghatározni*, amelyen belül az adósok a korábban nem érvényesített érvénytelenségi kifogásaikat előterjeszhetik. Ezzel egyidejűleg a jogalkotónak vagy a bírósági igazgatásnak gondoskodnia kellene egy anonim adatbázis felállításáról. Ez az adatbázis összesítené és kereshetővé tenné azokat a döntéseket, valamint ügyleti formulákat, amelyekben a bíróság az árfolyamkockázati tájékoztatás érvénytelenségét megállapította.

A rendkívüli perindítási és perújítási lehetőséget feltétlenül indokolt biztosítani azokban az esetekben, *azonos blankettafeltételeket* tartalmazó szerződések kapcsán korábban már jogerősen megállapították az árfolyamkockázati tájékoztatás érvénytelenségét. E körben az anonim adatbázis létrehozása nélkülözhetetlen. Az *ingatlanvesztéssel járó folyamatok* esetében társadalmi igazságossági okból az érvénytelenségi kifogások utólagos peresíthetőségét szélesebb körben is indokolt megteremteni. A bírósági működés hatékonysága érdekében a jogalkotónak legalább deklaratív jelleggel ki kellene mondania, hogy az érvénytelenségi kifogások a folyamatban lévő ügyekben, akár a végrehajtási szakaszban is érvényesíthetők.

8.3. A jogalkotói beavatkozás keretei

A devizahitelek helyzetének rendezése anyagi jogi értelemben meglátásom szerint nem képzelhető el pusztán bírói jogértelmezési fordulatok révén. Tekintettel arra, hogy a probléma tömeges jellegű, rendszerszintű, és százezrek alapvető egzisztenciális érdekeit érinti, a jogalkotó felelősége megkerülhetetlen. Az alábbi jogalkotási javaslatok nem egymást kizáró alternatívák, hanem egymást erősítő, egységes koncepció elemei. A devizahiteles helyzet rendezése nem bízható kizárólag az egyedi perek széttartó és elhúzódó világára. A probléma tömeges jellegére tekintettel a jogalkotónak is szerepet kell vállalnia a korrekcióban. E beavatkozásnak azonban olyan keretek között kell maradnia, amelyek nem döntik el előre az egyedi ügyeket, hanem lehetővé teszik az uniós joggal összhangban álló bírói mérlegelést.

8.3.1. Ideiglenes végrehajtási moratórium

Az Országgyűlés törvényben **ideiglenes végrehajtási moratóriumot rendelhetne el** mindazon végrehajtási eljárásokban, amelyek devizahiteles szerződésekből eredő követelések érvényesítésére irányulnak, különösen akkor, ha azok a lakhatást közvetlenül veszélyeztetik (ingatlanárverés, kilakoltatás).

8.3.2. Transzparencia és egységes jogalkalmazás

A jogbiztonság és az egyenlő bánásmód elvének érvényesülése érdekében indokolt lenne, hogy a jogalkotó vagy a bírósági igazgatás intézményes keretek között biztosítsa a *tipikus devizahiteles szerződéses konstrukciók és az azokkal kapcsolatos bírói értékelések anonimizált, kereshető közzétételét azokban az ügyekben, amelyekben a bíróságaink az elégtelen banki árfolyamkockázati tájékoztatás miatti érvénytelenséget mondtak ki*. Ez elősegítené az egységes jogalkalmazást, és csökkentené annak kockázatát, hogy az azonos jogi helyzetben lévő adósok eltérő elbírálás alá essenek pusztán azért, mert nem indítottak pert.

8.3.3. Rendkívüli, időben korlátozott rendkívüli jogorvoslati ok

Az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlata az elmúlt években olyan lényeges fordulatot vett, amely indokoltá teszi egy rendkívüli, időben korlátozott *rendkívüli jogorvoslati ok törvényi megalkotását* (vagy adott esetben az *Európai Unió Bírósága döntésének Kúria által történő perújítási okká minősítését* a jelenleg a Kúria irányadó gyakorlata szerinti felülvizsgálati ok helyett). E rendkívüli jogorvoslat lehetősége azon ügyekre terjedhetne ki, amelyekben a jogerős magyar ítélet az uniós jog később egyértelművé tett értelmezésével ellentétes jogkövetkezményt alkalmazott.

8.3.4. Jóvátételi és kompenzációs mechanizmus

A jogalkotó mérlegelhetné **célzott kompenzációs program létrehozását** azon adósok számára, akik az eredetileg folyósított forintösszeghez képest aránytalan terheket viseltek, különösen akkor, ha a teljes visszafizetés meghaladta az eredeti kölcsönösszeg többszörösét. Ez a látens érvénytelenségi helyzetek kezelésére is alkalmas lehetne. A program finanszírozása történhetne időben korlátozott, célhoz kötött banki hozzájárulásból vagy elkülönített pénzügyi alapból. E megoldás nem a bankrendszer „megbüntetését” célozná, hanem annak elismerését, hogy a tisztességtelen szerződéses konstrukciók társadalmi költségeit nem kizárólag az érintett fogyasztóknak kell viselniük. A jóvátételi megközelítés célja a társadalmi károk arányos viselése. Ennek részeként megfontolható egy olyan célzott program,

amely a kirívóan aránytalan teljesítéseket priorizálja – például amikor a visszafizetés mértéke drámaian meghaladta az eredeti folyósítás reálértékét.⁸²

8.3.5. További 2026-os jogpolitikai lépések: fogyasztói autonómia, elszámolás és kollektív jogérvényesítés

További jogpolitikai lépésként kodifikálni lehetne **a fogyasztói nyilatkozat elsőbbségét**. Ez azt jelentené, hogy ha az adós a teljes semmisség jogkövetkezményét kéri, a bíróság tekintszen el a szerződés fenntartására irányuló megoldás alkalmazásától.

8.3.6. Az elszámolási szabályok átlátható kodifikációja

Az *elszámolási szabályok átlátható kodifikációja* önállóan is fontos terület. A devizahiteles perek egyik legnehezebb gyakorlati kérdése annak meghatározása, hogy a fogyasztó által viselt terhek közül melyek tekinthetők legitim hiteldíjnak, és melyek vezethetők vissza tisztességtelen kikötésekre. Az átlátható, reprodukálható elszámolási logika nemcsak az egyedi ügyek tisztességes lezárását segítheti, hanem az egyezségi hajlandóságot is fokozhatja.

8.3.7. A kollektív jogérvényesítés erősítése

Végül **a kollektív jogérvényesítés erősítése** is indokolt. Tömeges szerződéses jogsértések esetén nem mindig elegendő az egyéni per, különösen akkor, ha a fogyasztókat a költségkockázat és az információhiány visszatartja. A szervezeti szintű jogvédelem ezért a magyar rendszerben is valós hozzáadott értéket teremthetne (és a devizahiteles adósokat is mentesítené az egyéni pereskedés terheitől és kockázataitól, egyúttal a bíróságok számára sem jelentene jelentős mértékű ügyterhet).

---

⁸² A célzott jóvátételi programoknál irányadó uniós jogi korlátokra és a visszatartó hatás követelményére lásd: 93/13/EGK irányelv 6. és 7. cikk; C-520/21, Bank M., ECLI:EU:C:2023:478; C-140/22, mBank, ECLI:EU:C:2023:965.

9. Jogállamiság, igazságosság és záró következtetések

A devizahiteles ügyek végső értelmezési keretét nem pusztán a fogyasztóvédelmi dogmatika, hanem a jogállamiság és az igazságosság alkotmányos minimuma adja. A magyar jogalkalmazás elmúlt másfél évtizede azt mutatja, hogy miközben az uniós jog egyre következetesebben a fogyasztók védelmét és a tisztességtelen szerződési feltételekhez kapcsolódó visszatartó hatást helyezi előtérbe, addig a hazai bírói gyakorlat sok esetben a pénzügyi stabilitás, illetve a jogbiztonság szempontjaira hivatkozva relativizálta e követelményeket.

Ez a feszültség **nem pusztán jogtechnikai természetű**. Amikor egy jogrendszer – akár törvényi, akár bírói úton – rendszerszinten olyan jogkövetkezményeket alkalmaz, amelyek ténylegesen kiüresítik az uniós fogyasztóvédelmi jog által garantált védelmi minimumot, felmerül annak a veszélye, hogy az igazságosság jogi tartalma sérül. A devizahiteles ügyek ebben az értelemben túlmutatnak az egyedi szerződések érvényességének kérdésén, és a jogrend egészének normatív hitelességét érintik.

A devizahiteles ügyek azt teszik láthatóvá, hogy a jogállamiság nem pusztán eljárási rend, hanem tartalmi követelményeket is magában foglal. A 93/13/EGK irányelv sem formális, hanem tényleges fogyasztóvédelmet kíván biztosítani. Ha a fogyasztó jogai papíron léteznek, de a gyakorlatban nem vezetnek érdemi korrekcióhoz, akkor nemcsak az adott ügyben sérül a jog, hanem a jogrend normatív hitelessége is gyengül. A helyes egyensúly ezért nem a jogerő és az igazságosság közötti mechanikus prioritási sorrendben keresendő. *A jogerő tisztelete mellett is nyitva kell állnia olyan korrekciós mechanizmusoknak, amelyek időben korlátozottan, világos feltételek mellett képesek kezelni a nyilvánvaló uniós jogsértések következményeit.* A jogrendszer legitimációja ugyanis éppen attól erősödik, ha képes saját hibáit felismerni és korrigálni.

A devizahitelesek kálváriája **nem tekinthető lezárt fejezetnek a magyar jogtörténetben**. Az Európai Unió Bíróságának legújabb ítéletei világos irányt jelölnek ki: a tisztességtelen szerződési feltételekhez kapcsolódó jogkövetkezmények nem relativizálhatók, és azok gazdasági terheit nem lehet a fogyasztókra áthárítani.

A jogalkotó felelőssége abban áll, hogy *olyan szabályozási környezetet alakítson ki, amely lehetővé teszi e jogkövetkezmények tényleges érvényesülését, ideértve a végrehajtási moratóriumot, a rendkívüli jogorvoslat lehetőségét és egy célzott jóvátételi mechanizmus megalkotását.* A jogalkalmazó felelőssége pedig abban, hogy *az uniós jog elsőbbségét és hatékony érvényesülését a konkrét ügyekben is biztosítsa.*

E tanulmány amellet érvel, hogy a devizahiteles ügyek rendezése **nem pusztán gazdaságpolitikai vagy szociálpolitikai kérdés, hanem a jogállamiság, az igazságosság és az uniós jog iránti alkotmányos elköteleződés próbája is**. E ponton felidézhető az a klasszikus jogfilozófiai tétel is, miszerint az a jogi norma, amely tartalmában tartósan és rendszerszinten tagadja az igazságosság minimális követelményeit, elveszíti

normatív igazolhatóságát – e felismerés a devizahiteles ügyekben különös hangsúllyal nyer aktualitást.⁸³

Mindez három közvetlen következtetéshez vezet. *Először*, a magyar bírói jogalkalmazásnak következetesebben kellene érvényesítenie az uniós fogyasztóvédelmi minimumot, különösen az árfolyamrész és az árfolyamkockázat szétválasztása, valamint a bírói mérlegelés megőrzése terén. *Másodszor*, az érvénytelenségi kifogás relevanciája a végrehajtási szakaszban sem tűnhet el, ha az uniós jog hatékony érvényesülését komolyan vesszük. *Harmadszor*, a jogalkotónak is vannak olyan korrekciós feladatai, amelyek a jogerő tiszteletben tartása mellett is javíthatják a devizahiteles helyzetét.

A devizahiteles ügyek rendezése ezért végső soron ***nem a múlt korlátlan újraindításáról, hanem a jogállami korrekció intézményesítéséről szól.*** A magyar megoldás akkor lehet normatívan védhető, ha valódi jogorvoslatot, átlátható elszámolást és a fogyasztói autonómiát tiszteletben tartó jogkövetkezményeket biztosít.

14. Záró tézisek

- 1. A magyar bírói jogalkalmazásnak következetesebben kell igazodnia az Európai Unió Bíróságának esetjogához.***
- 2. Az árfolyamrészre vonatkozó tisztességtelen kikötés érvénytelen, és jogszabályi helyettesítése csak a fogyasztó védelmét szolgálva fogadható el.***
- 3. A jogszabályi helyettesítés nem lehet olyan automatikus megoldás, amely kiiktatja a bíróság tényleges mérlegelési kompetenciáját.***
- 4. A fogyasztói autonómia megköveteli, hogy a bíróság végső esetben, a fogyasztó kérelmére, a teljes szerződés érvénytelenségét is ki tudja mondani.***
- 5. Az árfolyamkockázati kikötés önálló vizsgálat tárgya. A szerződéskötéskori tájékoztatás csak akkor megfelelő, ha a fogyasztó megérthette az árfolyamkockázati mechanizmus tényleges működését és teljes futamidőre kiható, akár súlyos gazdasági következményeit. Ha a konstrukció aránytalan, felső korlát nélküli kockázatot hárított a fogyasztóra, amelyet a pénzügyi intézet egyedi megtárgyalás esetén sem várhatott volna el észszerűen, akkor a szélsőséges gazdasági eredmény maga igazolhatja a tájékoztatás elégtelenségét és az anyagi egyensúly sérelmét.***

---

⁸³ Gustav Radbruch: Törvényes jogtalanság és törvényfeletti jog. Ford. Nagy Endre. In: Varga Csaba szerk.: Modern polgári jogelméleti tanulmányok. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Intézete, 1977, 129–139. o

- 6. Az érvénytelenségi kifogás jelentősége a végrehajtási szakaszban sem vesztet el, mert ezt kívánja az uniós jog hatékony érvényesülése.**
- 7. A jogalkotó számára nyitva állnak olyan korrekciós eszközök, amelyek a jogerő tiszteletben tartása mellett is javíthatják a devizahitelek helyzetét.**
- 8. A devizahiteles ügyek méltányos rendezése nem csupán fogyasztóvédelmi, hanem jogállamisági és normatív hitelességi kérdés is.**